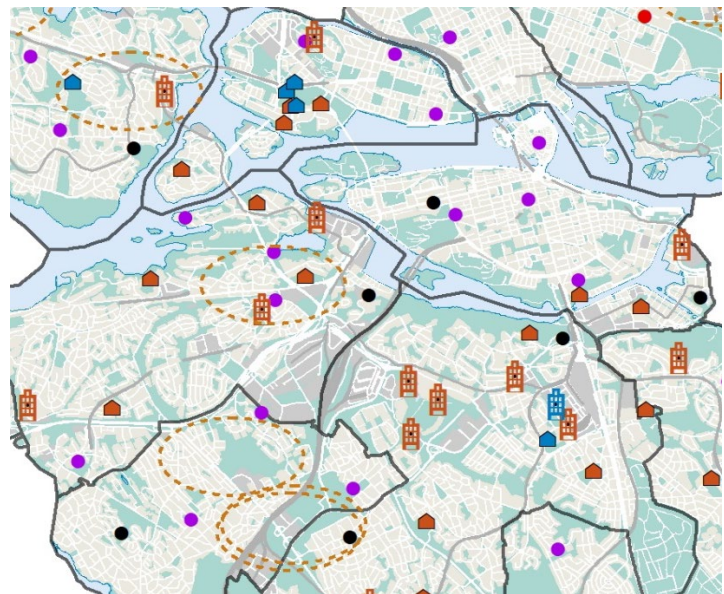

Lokalförsörjningsplan 2021–2023

med framåtblick till 2040

Utbildningsnämnden

[stockholm.se](https://www.stockholm.se)

The Capital of Scandinavia

Sammanfattning

År 2021–2030 planerar förvaltningen att öka kapaciteten i kommunala grundskolor med cirka 18 900 nya elevplatser, varav 9 000 elevplatser planeras i nya skolor och 9 900 genom tillbyggnation av befintliga skolor. I de kommunala gymnasieskolorna planeras det 2 800 nya elevplatser, varav 800 elevplatser i en ny gymnasieskola och 2 000 genom tillbyggnation av befintliga skolor. Den planerade ökningen av kommunala elevplatser fram till 2023 är cirka 5 400 elevplatser i grundskolor och 2 000 i gymnasieskolor. Ytterligare platser behövs i gymnasieskolan för att följa den prognostiserade elevantalsutvecklingen.

Behovet av nya elevplatser uppskattas efter dagens kapacitet, elevantalsprognos och strategiska bedömningar. De kommunala grundskolorna har en bedömd lokalkapacitet om cirka 86 700 elever samt cirka 600 elever i grundsärskola. Med 77 600 elever i skolorna utnyttjas för närvarande 88 procent av alla platserna. Skillnader inom staden gör att det finns väldigt ansträngda localsituationer med platsunderskott i vissa delar av staden, speciellt i nybyggnationsområden, samtidigt som det är överskott i andra delar. De kommunala gymnasieskolornas totala kapacitet uppgår till motsvarande cirka 19 700 elevplatser inklusive gymnasiesärskola.

Antal elever i stadens kommunala grundskolor förväntas öka med 8 000 elever fram till år 2030. Samtidigt finns det behov av att bygga bort dagens kapacitetsbrist i vissa områden och årskurser samt ersätta stora delar av dagens tidsbegränsade kapacitet med permanent. Detta, i kombination med förvaltningens strategiska bedömning utifrån stadens bostadsplanering och hemkommunens ansvar att säkerställa skolplats åt alla elever nära hemmet och i rätt årskurs, gör att platsbehovet förväntas vara cirka 10–15 procent större på stadsnivå än vad prognoserna visar behov av.

Elevantalet i stadens kommunala gymnasieskolor förväntas öka med omkring 5 200 elever fram till år 2030 enligt prognosen. Om de presenterade planerade lokalförändringarna genomförs kommer antagligen stadens marknadsandel att minska under prognosperioden.

Den långsiktiga planeringen är relaterad till att säkerställa markbehov i samband med stadens större utvecklingsprogram. Osäkerhet kring bostadsbyggnation gör att de strategiska bedömningarnas roll i skolplaneringen blir större. Jämfört med förra årets lokalförsörjningsplan har förvaltningen flyttat flera planerade nya skolor längre fram i tiden. Behovet av nya skolor är direkt bundet till större planprogram. Detta gör att tidplan och kapacitet för nya skolor är helt och hållet relaterade till planprogrammets genomförandetakt och omfattning. I dagsläget finns 29 utpekade platser eller områden för eventuell ny grundskola. Nio av dessa platser hör till strategisk planeringsberedskap där förvaltningen har startat arbetet för att säkerställa skolplatser i nybyggda områden, möjligtvis redan innan 2030. Skolbehovet följer stadens bostadsbyggnationsplaner men visas inte alltid i elevantalsprognosen. Tidplanen för skolorna är osäkra. Många av skolorna ligger i områden där man planerar två skolor innan år 2030, men där det är omöjligt att utifrån dagens planeringstatus säga vilken av skolorna som behövs först. Förvaltningen behöver dessutom fylla en skola i taget.

För gymnasieskolor utgår planeringen av nya skolor från att behålla stadens marknadsandel av gymnasieelever samt öppna nya gymnasieskolor i ett läge med bra pendlingsmöjligheter.

Att hitta mark och lokaler för nya skolor eller bygga ut de befintliga skolorna är en växande utmaning i Stockholm. Samtidigt blir planprocesserna allt mer komplexa och tar längre tid än tidigare. Utbildningsförvaltningen är beroende av att hela staden arbetar tillsammans för att säkerställa de skolbehov som uppstår. Arbetet har inletts genom Samordnad skolplanering för Stockholm (SAMS) för både grund- och gymnasieskolan och utgår från kommunstyrelsens planeringsinriktning, men behöver fortsatt utvecklas. Det är väsentligt att de markområden som anvisas får generösa detaljplaner som ger frihet att bygga ut skolor när nya behov uppstår och inom rimliga kostnader. Begränsad tillgång på mark i den växande staden ger ökade kostnader för att tillgängliggöra marken, exempelvis genom behov av sanering eller rivning av befintliga byggnader.

I samband med ökade investeringar ökar även årshyrorna för förvaltningens grund- och gymnasieskolor. Fram till år 2023 beräknas den sammanlagda årshyran att öka med 264 mnkr (13 procent). Mellan 2020–2030 är ökningen 792 mnkr (39 procent). 94 procent av kostnadsökningen finns inom grundskolan med flera kommande nya skolor, vissa dyra om- och tillbyggnadsprojekt samt tillfälliga inhyrningar. Gymnasieskolans hyror är stabilare. Endast en ny skola och ett fåtal om- och tillbyggnadsprojekt planeras. På elevnivå beräknas hyreskostnaden öka med 36 procent per grundskoleelev och minska med 9 procent per gymnasieelev 2020–2030.

Utbildningsförvaltningen bedömer att det kommer att vara en stor utmaning att klara grundskolornas ekonomi. De ökade hyreskostnaderna ryms endast till viss del inom de ökade schablonintäkterna som följer elevantalsutvecklingen. Med befintliga schablonnivåer saknas 73 mnkr till år 2021 om grundskolorna ska bibehålla 2020 års nivå på 72,0 procent av skolpengen ut till skolorna. För perioden 2021–2023 saknas sammanlagt 190 mnkr.

Förvaltningen arbetar med att begränsa kostnadsutvecklingen i lokalprojekten. Att pröva om det är möjligt att flytta fram skolutbyggnadsprojekt i tid är en viktig åtgärd för att påverka kostnadsutvecklingen. Denna prövning utgår huvudsakligen från stadens befolknings- och elevantalsprognoser, men det är även nödvändigt att pröva om elever kan hänvisas till andra skolor. Skolornas fyllnadsgrad är avgörande för finansieringen av ökade lokalkostnader. Möjligheten begränsas av de avstånd som definierar *en skola nära hemmet*. En översyn av projektprocessen pågår tillsammans med SISAB och syftar bland annat till att stärka kostnadskontrollen i projekt. Därutöver har stadsledningskontoret, SISAB och utbildningsförvaltningen i uppdrag att granska lokalprogram med mera i syfte att sänka lokalkostnaderna.

Hög nyttjandegrad av lokaler och långsiktig planering är en förutsättning för att hålla nere lokalkostnaderna. Skolornas nyttjandegrad kan även förbättras på dagtid genom bättre samnyttjande av specialsalar, klassrum eller idrottslokaler mellan skolor och idrottsnämndens hallar. Under kvällar och helger kan skolor tillgängliggöras mer för föreningsverksamhet med mera.

Godkännande av denna lokalförsörjningsplan innebär att utbildningsnämnden ställer sig bakom inriktningen i planeringen. Varje enskilt projekt beslutas separat genom inriktnings- och genomförandebeslut.

Innehåll

Sammanfattning	3
4.1 Inledning.....	7
4.1.1 Planeringsförutsättningar.....	7
4.1.1.1 Prioriteringsmodell.....	7
4.1.1.2 Tillgång till mark och lokaler	8
4.1.1.3 Längre och svårare planprocesser	9
4.1.2 Behovsanalys - metod	11
4.1.2.1 Nuläge	11
4.1.2.2 Planering	12
4.1.2.3 Ekonomi.....	13
4.2 Pedagogisk verksamhet – grund- och gymnasieskola	13
4.2.1 Nuläge 31 januari 2020.....	13
4.2.1.1 Kapacitet.....	13
4.2.1.2 Geografiska elevströmmar och rörelse mellan kommunala och fristående skolor	15
4.2.1.3 Grund- och gymnasiesärskolan samt CSI	19
4.2.1.4 Nyanlända	19
4.2.2 Planering av lokaler för åren 2021–2030 (första planeringsperioden)	20
4.2.2.1 Lokalbehovet under första planeringsperioden.....	20
4.2.2.2 Planerade lokalförändringar under första planeringsperioden	28
4.2.3 Långsiktig planering av behovet av lokaler mellan åren 2031–2040 (andra planeringsperioden)	32
4.2.3.1 Lokalbehov under andra planeringsperioden.....	32
4.2.3.2 Planerade lokalförändringar under andra planeringsperioden.....	33
4.2.4 Fristående grund- och gymnasieskola	33
4.2.4.1 Nuläge 31 januari 2020.....	33
4.2.4.2 Lokalförändringar fristående skola.....	34
4.3 Annan kommunal verksamhet.....	35
4.3.1 Nuläge 31 januari år 2020	35
4.3.2 Lokalbehov för annan kommunal verksamhet	36
4.3.2.1 Planerade lokalförändringar för åren 2021–2030 (första planeringsperioden)	36
4.3.2.2 Planerade lokalförändringar för åren 2031–2040 (andra planeringsperioden)	36
4.4 Övrigt.....	36
4.4.1 Bedömd hyreskostnadsutveckling	36
4.4.1.1 Antaganden	36
4.4.1.2 Årshyror i grund- och gymnasieskola.....	36
4.4.1.3 Hyreskostnadens andel av de totala kostnaderna	40
4.4.1.4 Tomträttsavgälder.....	41
4.4.2 Samverkan	42
4.4.2.1 Idrottslokaler.....	42
4.4.2.2 Föreningsliv	43
4.4.2.3 Kulturskolan.....	43
4.4.2.4 Förskola.....	43
4.4.2.5 Vuxenutbildning	43
4.4.2.6 Statliga uppdrag	43
4.4.3 Lokaler vars hyresavtal är uppsägningsbara inom tre år	44

Bilagor

- 4.1. Lokalförsörjning för grundskola 2021–2028, med framåtblick 2040 per stadsdelsförvaltningsområde**
- 4.2. Lokalförsörjning för gymnasieskolan 2021–2027, med framåtblick 2040**
- 4.3. Funktionsprogram för skollokaler**

4.1 Inledning

Syftet med lokalförsörjningsplanen är att säkra rätt kapacitet, i rätt tid, på rätt plats och till rätt kostnad.

Lokalförsörjningsplanen är stadens verktyg för att på nämnd- och stadsledningsnivå planera framtida behov av skollokaler. Redovisningen sker för år 2020 och planeringsperioder åren 2021–2030 och 2031–2040. Planen innehåller även en redovisning för åren 2021–2023 som underlag för budget. Det är viktigt att beakta att planering är just planering och att osäkerheten ökar ju längre fram i tiden planeringen gäller.

Fram till år 2030 är beräkningarna baserade på ordinarie befolknings- och elevantalsprognoser på lokal nivå och avser kommunal skola. Därefter är skolbehovet uppskattat efter hur bostadsbyggandet antas utvecklas. Efter år 2030 ska årtalen ses som en indikation på ett skolbehov med en ungefärlig tidpunkt, relaterad till bostadsbyggnationen och oavsett skolhuvudman.

Godkännande av denna lokalförsörjningsplan betyder att utbildningsnämnden ställer sig bakom inriktningen i planeringen. Varje enskilt projekt beslutas separat genom inriktnings- och genomförandebeslut. Projekt med höga utredningskostnader kan även behöva utredningsbeslut.

Lokalförsörjningsplanen för pedagogisk verksamhet är uppdelad i olika delar:

- Nuläge
- Planering av lokaler åren 2021–2030 samt 2031–2040
- Fristående grund- och gymnasieskola

Därtill finns kapitel som presenterar annan kommunal verksamhet och övrigt, där bland annat hyreskostnadsutvecklingen redovisas.

Huvudrapporten redovisar stadens behov på aggregerad nivå. Redovisning för grundskola på stadsdelsnämndsnivå för 2021–2028 med framåtblick till 2040 finns med i bilaga 4.1. Redovisning för gymnasieskolan för 2021–2027 med framåtblick till 2040 redovisas i bilaga 4.2.

4.1.1 Planeringsförutsättningar

4.1.1.1 Prioriteringsmodell

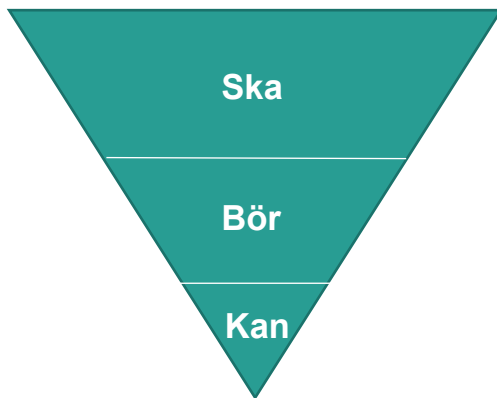
För att tydliggöra nämndens prioriteringar har förvaltningen tagit fram förslag till en prioriteringsmodell som utgår ifrån Ska, Bör och Kan i beslut om vilka byggåtgärder som ska genomföras.

- *Ska* - avser byggnadsåtgärder som måste genomföras, exempelvis för att säkerställa tillgång till skola nära hemmet, åtaganden enligt hyresavtal, myndighetskrav som inte kan hanteras på annat sätt än genom byggnadsåtgärder samt tillgänglighetsåtgärder för enskild elev.
- *Bör* - avser åtgärder där större handlingsfrihet finns, men där det kan förutsätta nya beslut inom staden.

- *Kan* - avser åtgärder där full handlingsfrihet finns för att begränsa omfattningen av byggnadsåtgärder. Kan exempelvis vara byggåtgärder som leder till en enklare vardag för verksamheten samt kvalitetshöjande åtgärder.

Modellen leder i sig inte till kostnadssänkningar, utan syftar till att vara ett stöd för prioritering av byggprojekt och för att bedöma de önskemål eller förslag till åtgärder som kan väckas inom projekt. Modellen kan på så sätt synliggöra prioriteringar i nämndens lokalärenden. Modellen kan också vara ett stöd i dialogen med fastighetsägare och kan användas vid utvärdering av projekt, vad gäller så väl behov som kostnader, materialval och utförande.

Figur 4:1: Prioriteringsmodell

4.1.1.2 Tillgång till mark och lokaler

En växande utmaning, särskilt i tätbebyggda stadsdelsområden, är att finna outnyttjad mark eller lokaler för nya skolor. Förvaltningen har även utmaningar med att flera av de tomter som förvaltningen tilldelas har stora och fördyrande begränsningar såsom luft-, partikel- och bullerutsatthet och tillgänglighet på grund av topografin. Tomternas totala yta kan också vara begränsade så att skolgården blir väldigt liten. Dessa faktorer påverkar framtida lokalkostnader.

Det finns därför ett stort behov av att samverka inom staden för att säkerställa tillgång till mark för nya skolbyggnationer som matchar bostadsbyggandet. Samordnad skolplanering i Stockholm (SAMS) är en förutsättning för att staden tillsammans ska lyckas avsätta mark för nya skolor.

Att få ett tidsbegränsat bygglov för en tillfällig skollokal försvåras av att det många gånger inte finns en bestämd permanent lösning. För att beviljas tidsbegränsade bygglov är det nödvändigt att påvisa att behovet är tillfälligt och att en permanent lösning kommer att ersätta det tidsbegränsade bygglovet.

Nästan alla dagens grund- och gymnasieskolor ligger på stadens mark och fastigheter. Möjligheten att tillskapa kapacitet på mark med privata fastighetsägare utreds, baserat på uppdrag i budget år 2019. Pilotprojekt är Telestaden i Farsta där utbildningsförvaltningen tillsammans med stadsbyggnadskontoret, exploateringskontoret och SISAB testar möjligheterna för ny skola på mark med privat fastighetsägare. Målet är att ta fram en övergripande generell process för staden vid nybyggnation av skolor på mark med privata

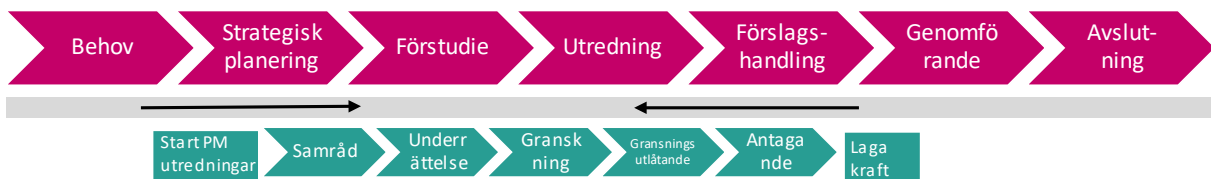
fastighetsägare, och att vidareutveckla kompetens och organisation utifrån Lagen om offentlig upphandling (LOU). I ett liknande projekt arbetar utbildningsförvaltningen tillsammans med SISAB fram sätt för staden att hyra in fastigheter av privata fastighetsägare. Det finns svårigheter med kommersiella hyresnivåer i förhållande till acceptabla hyresnivåer.

En ytterligare utmaning är stadens mål att minska skelsegregation. Placering av en ny skola bör optimalt skapa heterogena elevsammansättningar från socioekonomiskt olika områden. Till exempel planeras en ny skola till Mälarängen mellan Mälarhöjden och Bredäng.

4.1.1.3 Längre och svårare planprocesser

Såväl ny-, om- och tillbyggnadsprojekt kan kräva att staden upprättar en ny detaljplan. Behovet av ny detaljplan uppstår då en ny tomt ska bebyggas eller då en befintlig byggnad behöver byggas om på ett sådant avvikande sätt att ny detaljplan krävs. Ombyggnation kräver inte alltid ny detaljplan. Detaljplaneprocessen infaller under olika skeden i förvaltningens planerings- och projektprocess beroende på projekt, men berör bägge delar av processen, se figur 4:2.

Figur 4:2: Detaljplaneprocess (grön) i relation till projektprocess (röd).

Ny detaljplan innebär ökade kostnader i form av utredningar och projektets tidplan blir oftast längre. Samtidigt kan en ny detaljplan innebära ändrade förutsättningar för tomten vilket bör leda till bättre förutsättningar såväl ekonomiskt som utifrån verksamhetens behov.

Generellt ser förvaltningen en tendens att detaljplaneprocesser blir allt mer komplexa. Detta beror delvis på högre krav på olika utredningar i tidiga skeden. Det kan bland annat förklaras av svårigheter att bygga i tätbebyggda områden, med mer utmanande tomter och fler intressenter att ta hänsyn till. Konsekvenserna av omfattande utredningar i detaljplaneprocessen är att den tar längre tid, blir mer kostsam och att skolans utformning i ökad utsträckning avgörs i detaljplaneprocessen istället för i projektprocessen.

Under 2019 har kostnaderna för detaljplaneprocesser börjat överstiga förvaltningens delegationsgräns för beställning, varför en ny rutin med utredningsbeslut införts för de detaljplaneprocesser och utredningar som bedöms överskrida delegationsgränsen. Utbildningsförvaltningen har pågående dialog med SISAB och stadsbyggnadskontoret i syfte att hitta en process som fungerar bättre för alla parter, där målet är att styra utredningsinsatserna till utredningsskedet som avslutas med beslut i utbildningsnämnden. Förvaltningen har i samband med detta startat ett arbete för att bättre samordna arbetet inom detaljplaneprocesser. Ett verktyg som tas fram är en checklista med tillhörande bakgrundsmaterial. I den beskrivs faktorer som har stor betydelse och är viktiga att bevaka i detaljplaneskedet, såsom tomtyta,

trafikmiljö, buller och luftmiljö. Checklistan med tillhörande bilagor kommer att slutjusteras med SISAB.

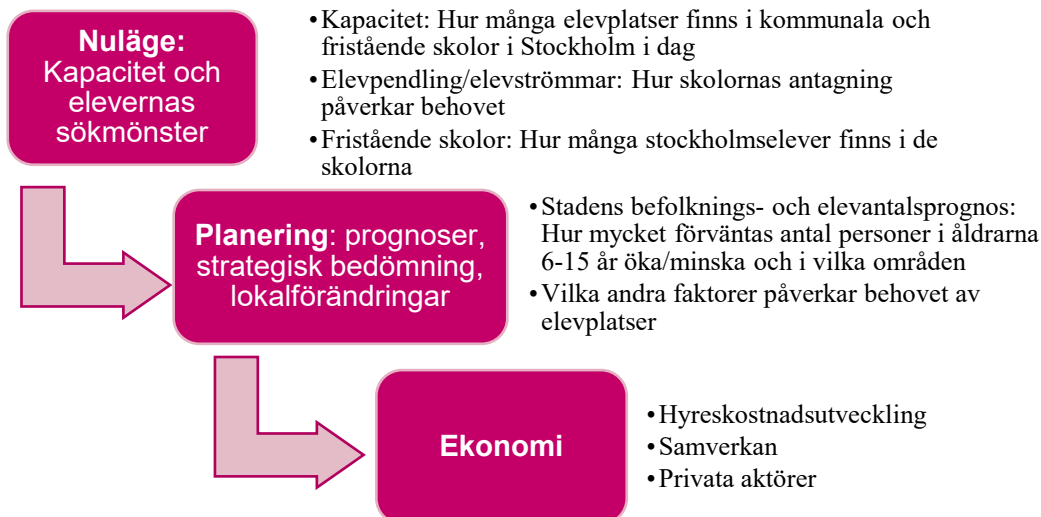
För närvarande är utbildningsförvaltningen beställare av cirka tjugo pågående detaljplane-processer, varav några är för skolbehov efter år 2030. En stor andel ligger inom stadsdelsnämndsområdena Hägersten-Liljeholmen och Enskede-Årsta-Vantör. Därutöver planeras ytterligare några processer att beställas under år 2020.

4.1.2 Behovsanalys - metod

God planering för skolutbyggnad säkerställs genom välutvecklad behovsanalys och samverkan med andra aktörer som exploateringskontoret, stadsbyggnadskontoret, stadsledningskontoret, stadsdelsförvaltningar och SISAB. Det är viktigt att ha god kännedom om den demografiska utvecklingen i staden och koppla ihop den med stadens långsiktiga planering för stadsutveckling och samhällsservice. Detta för att säkerställa framtidens elevplatser i rätt tid, rätt mängd och på rätt plats.

Lokalförsörjningen för grund- och gymnasieskolor redovisas utifrån nuläge, planering fram till åren 2030/2040 och ekonomi (figur 4:3) som tillsammans fungerar som grund till bedömning av behovet; vilka lokalförändringar är nödvändiga att genomföra för att säkerställa elevplatser åt alla stadens elever.

Figur 4:3: Stegen i behovsanalysen

4.1.2.1 Nuläge

Nuläget presenterar nämndens lokalresurser samt hur eleverna väljer en skola i dagsläget. Elevpendling, eller geografiska elevströmmar, visar hur lokalt elever väljer skola. För grundskolan påverkar elevpendling det lokala behovet, medan huvudfrågan för gymnasiet är pendlingsmönster över kommunala gränser inom regionen. Faktorer som påverkar bedömningen av nuläget:

- **Dagens elevkapacitet:** kapacitetsöverenskommelser
- **Nyttjandegrad och fyllnadsgrad:** ett antal skolor har idag fler elever än vad lokaler och organisation mäktar med. Kapacitetsökande projekt kan därför behövas även för att säkerställa dagens elevantal i lokalerna. Det behöver finnas utrymme i den totala kapaciteten för att staden ska kunna hantera kraven som hemkommun. Det råder även obalans i elevantal i olika årskurser vilket leder till att viss överkapacitet är naturligt i stadens skolor.
- **Tidsbegränsade bygglov:** cirka 40 procent av stadens kommunala grundskolor har i dagsläget lokaler med tidsbegränsande bygglov eller i tillfälliga byggnader med

permanent bygglov. Detta motsvarar cirka sex procent av total kvadratmetersyta, alternativt cirka 10 000 befintliga elevplatser. Det finns därmed ett utbyggnadsbehov för att säkerställa skolplatser redan sett till dagens elevantal.

- **Socioekonomi:** grundskolor med högt socioekonomiskt index behöver generellt mer yta per elev som bland annat används för att möjliggöra mindre elevgrupper.
- **Programutbud:** gymnasiets utbud påverkar lokalernas nyttjandegrad och ekonomi.

4.1.2.2 Planering

Förvaltningens planering baseras på befolkningsprognoser för Stockholms stad och län respektive elevantalsprognoser för grundskola och gymnasieskola. Elevantalsprognoserna utgår från befolkningsprognoserna, men tar hänsyn till elevernas rörelse- och antagningsmönster och är baserade på dagens skolbestånd, inrapporterad bostadsbyggnation och antagningsmönster.

Utöver prognoser behöver förvaltningen göra strategiska bedömningar vilket kan innebära att förvaltningen väljer att avvika från prognos i behovsanalysen. Strategiska bedömningar kan omfatta:

- **Utvärdering av prognossäkerhet:** förändringar i elevpendling eller skolorganisation och programutbud som elevantalsprognoser inte tar hänsyn till. Det är även viktigt att utveckla stadens elevantalsprognoser så att de bättre följer efter dagens antagning till skolorna.
- **Bostadsbyggnation:** nybyggnationsplaner som än så länge inte finns med i befolkningsprognosen eller avviker mot den samt säkerställa elevplatser i nya stadsdelar som inte kan utnyttja befintlig kapacitet
- **Strategisk planeringsberedskap:** säkra mark för nya skolor inom områdesprogram; trots att skolans kapacitet och tidplan inte går att fastställa. Det finns även alternativa projekt i planeringen i områden med stor osäkerhet i genomförbarhet. Skolornas upptagningsområde kan därmed variera mycket på årsbasis.
- **Närhet och geografiska barriärer:** grundskoleelever ska ha möjlighet att gå i skola nära hemmet. För gymnasiet är snarare pendlingsmöjligheter och kommunikationer avgörande:
 - årskurserna F-3 cirka 2 kilometers gångavstånd,
 - årskurserna 4–6 cirka 3 kilometers gångavstånd,
 - årskurserna 7–9 cirka 4 kilometers gångavstånd.
- **Utveckling av elevplatser hos andra huvudmän än Stockholms stad:** utveckling av elevplatser i fristående skolor samt elevplatser i andra kommuner inom gymnasierregion.
- **Undanträngningseffekt:** I grundskolor kan en viss undanträngningseffekt ses på Norrmalm och Östermalm där de fristående skolorna under de senaste åren har tagit in fler elever från andra kommuner och elevantalet i de kommunala skolorna har därmed ökat mer än prognosen visar. Om elevplatserna i Stockholms gymnasieskolor inte ökar i takt med elevantalet skulle det sannolikt leda till högre meritvärden på populära skolor och ökad konkurrens. Detta betyder en ökad risk för gymnasieelever folkbokförda i Stockholms stad med lägre meritvärden att trängas undan och skulle behöva pendla ut från staden. Färre elever skulle troligtvis få sitt förstahandsval tillgodosett.

Behovet av elevplatser ställs mot förvaltningens lokalresurser för att fastställa vilka lokalförändringar som är nödvändiga. Under planeringsperioder 2021–2030 samt 2031–2040 presenteras både framtida behov av nya lokaler samt planerade förändringar i det befintliga lokalbeståndet.

4.1.2.3 Ekonomi

Förvaltningen sammanställer en ekonomisk analys över nämndens hyreskostnadsutveckling för grund- respektive gymnasieskola. Utvecklingen baseras på flera antaganden. Här presenteras även förvaltningens samverkan inom staden.

4.2 Pedagogisk verksamhet – grund- och gymnasieskola

4.2.1 Nuläge 31 januari 2020

Elevantal 2019-09-15	Grundskola	Gymnasieskola
Kommunal skola i Stockholm, bor i Stockholm	75 700	11 300
Kommunal skola i annan kommun, bor i Stockholm	900	3 500
Fristående skola, bor i Stockholm	24 900	12 600
Stockholms kommunala skola, bor ej i Stockholm	1 900 ¹	6 100
Totalt boende i Stockholm	101 500	27 500
Totalt i Stockholms kommunala skolor	77 600	17 400
Kapacitet i Stockholms kommunala skolor	86 700	19 700

Det finns 140 kommunala grundskolor och 27 kommunala gymnasieskolor i Stockholms stad. Flera av grundskolorna har permanenta lokaler på olika adresser, oftast fördelade efter årskurs.

Utbildningsförvaltningen har cirka 400 olika hyresavtal för sina skollokaler, där SISAB är hyresvärd till merparten av dem. Variationen mellan hyresavtal är stor; från en hel skola till enstaka förråd.

Mer detaljerad beskrivning över lokalkapacitet samt elevernas rörelsemönster finns för grundskola per stadsdelsnämndsområde i bilaga 4.1 samt för gymnasieskola i bilaga 4.2.

4.2.1.1 Kapacitet

Utbildningsförvaltningen bedömer att Stockholms stads grund- och gymnasieskolor har en sammanlagd kapacitet om cirka 108 000 elevplatser. Bedömningen baseras på en modell för kapacitetsbedömning och kapacitetsöverenskommelser som förvaltningen utarbetat. Modellen tar hänsyn till bland annat area, antal lärosalar, timplaner och schemaram. Utifrån en inledande analys fastställs varje skolas kapacitet i samråd med ledningen för respektive skola.

Kapacitet i grundskolan

Sammanlagt har två tredjedelar av de kommunala grundskolorna bedömts på detta sätt. För den resterande tredjedelen, som vanligtvis avser skolor där byggprojekt pågår eller planeras,

¹ Cirka 500 av grundskoleeleverna som inte bor i Stockholms stad går i Adolf Fredriks musikklasser (Norrmalm + Farsta)

har en preliminär bedömning gjorts utan skolledningens medverkan. I takt med att fler skolor bedöms i samråd med skolledning kan därför siffrorna komma att justeras något. Samtliga gymnasieskolor där modellen har varit användbar har bedömts, men en översyn av dessa bedömningar genomförs under år 2020.

De kommunala grundskolorna har en bedömd lokalkapacitet om cirka 86 700 elever i cirka 3 200 undervisningsgrupper samt cirka 600 elever i grundsärskola. Med ett totalt elevantal om cirka 77 600 elever innebär detta ett kapacitetsnyttjande om 88 procent. Detta är några procent lägre än föregående års nyttjandegrad, vilket till viss del kan förklaras med nyöppnade skolenheter som ännu inte uppnått sitt planerade elevantal, till exempel Sjöviksskolan och Bobergsskolan.

Kapacitet i gymnasieskolan

I dagsläget finns nästan 19 700 studieplatser i Stockholms stads kommunala gymnasieskolor, varav cirka 7 600 studieplatser i årskurs 1. Gymnasiesärskolan ingår i dessa kapacitetssiffror. Verksamhetskapaciteten är avhängig skolornas programutbud. I dagsläget bereder förvaltningen för 21 gymnasieutbildningar och 10 gymnasiesärskoleutbildningar, därtill olika inriktningar/varianter. Tre av fyra elever i stadens gymnasieskolor studerar på ett högskoleförberedande program, detsamma gäller elever folkbokförda i Stockholms stad.

Nyttjandegrad

För att kunna säkerställa elevplats åt alla stadens elever i rätt årskurs och inom rimligt avstånd från hemmet, samt hantera oförutsedda förändringar, ska nyttjandegraden på stadsnivå ligga kring 90 procent. Det kan också finnas organisatoriska skäl för en skola att vissa år ta in färre elever än vad lokalerna klarar av. Inom såväl grund- som gymnasieskolan kommer delar av kapaciteten tidvis att användas för evakuering. I dagsläget tomställda skollokaler ingår inte i bedömd lokalkapacitet men inkluderas så snart lokalen kan användas igen.

Bedömd eller överenskommen kapacitet i en skola utgår från de förutsättningar som gäller i nuläget. Kapaciteten förändras vid organisatoriska förändringar som ändrad årskursindelning, förändrat programutbud eller utökad grund- och gymnasiesärskola.

Både den totala kapaciteten och nyttjandegraden i stadens grundskolor är generellt högre för årskurserna F-3 än för årskurserna 4-9. Detta beror på demografin samt att en större andel elever i årskurserna 4-9 väljer en skola längre bort från hemmet samt fristående skolor. Detta i kombination med stadens val att bygga nya skolor som utgångspunkt för årskurserna F-9 gör att lokaler delvis kan stå tomma under perioder. Det tar längre tid att fylla en ny skola och en F-9 skola får större effekt vid generationsskiftet samt när elever väljer en annan skola än den som är närmast.

En del kapacitetsbedömningar är även beroende av tillfällig kapacitet. Över 50 kommunala grundskolor har lokaler av tillfällig karaktär. I de allra flesta fallen rör det sig om en begränsad andel av varje skolas totala lokalyta. Den tillgängliga verksamhetskapaciteten kan begränsas av olika anledningar, till exempel evakuering på grund av underhållsarbete eller av att tidsbegränsade bygglov löper ut. Förvaltningen har regelbundna avstämningar med fastighetsägarna gällande underhållsplaner och behov av evakuering. Även granskning av tillfälliga bygglov genomförs.

I grundskolans kapacitetsbedömningar tas även viss hänsyn till respektive skolas socioekonomiska förutsättningar. Exempelvis räknar förvaltningen generellt med något mindre gruppstorlekar än normalt i skolor med högt socioekonomiskt index, för att ge förutsättningar för bland annat ökad vuxennärvaro.

Begränsningar

Utbildningsförvaltningen bedriver undervisning i lokaler byggda i olika tidsperioder, från 1860-talet fram till idag. Cirka 100 av skollokalerna har någon form av kulturhistorisk klassificering. Detta påverkar många gånger möjligheterna för om- och tillbyggnation.

Vid kapacitetsbedömningar läggs stor vikt vid så kallade flaskhalsar, alltså den faktor som i första hand begränsar en skolas kapacitet. Matsalskapacitet och antal lärosalar är vanliga flaskhalsar i såväl grund- som gymnasieskola, men oftast begränsas en skolas kapacitet av en kombination av flaskhalsar, där även olika typer av specialsalar kan ingå.

En relativt vanlig flaskhals är idrott. Ofta delar flera skolor på samma lokalresurs som kan tillhöra utbildningsförvaltningen, idrottsförvaltningen eller i vissa fall privata aktörer. Höstterminen 2019 utökades grundskolans timplan för ämnet idrott och hälsa med 100 timmar i årskurserna 6–9, vilket har stor påverkan på grundskolornas behov av idrottslokaler. Bristen på idrottslokaler är störst på Kungsholmen och Södermalm. För att säkerställa att stadens idrottsresurser går till de skolor som behöver dem, kommer förvaltningen att bedöma lokalbehovet för skolor som saknar egen idrottssal, samt i samråd med skolorna bekosta alternativa idrottsresurser.

4.2.1.2 Geografiska elevströmmar och rörelse mellan kommunala och fristående skolor

Alla elever i staden har rätt att söka till de skolor de vill, både fristående och kommunala. Systemet leder till geografiska elevströmmar och rörelse mellan kommunala och fristående skolor. Det är viktigt att känna till elevernas rörelse- och antagningsmönster för att få en så pålitlig bild av framtidens skolbehov som möjligt. Nuvarande och historiska rörelsemönster ger en relativt säker prognos för rörelsemönster de närmaste åren. Förändring sker främst när nya skolor startar, när grundskolor ändrar årskursindelning och när programutbudet på en gymnasieskola förändras. Statistik över elevernas rörelsemönster är baserad på elevavläsning den 15 september 2019 för både grund- och gymnasieskolan.

Pendling i grundskolan

Urvalsgrunden till grundskolorna, beroende av huvudman, är huvudsakligen den relativa närhetsprincipen i de kommunala skolorna respektive kötid i de fristående skolorna. Grundskoleelevernas val av skola styrs framförallt av tre faktorer: regi, årskurs och bostadsområde. I genomsnitt går tre av fyra stockholmselever i en kommunal skola.

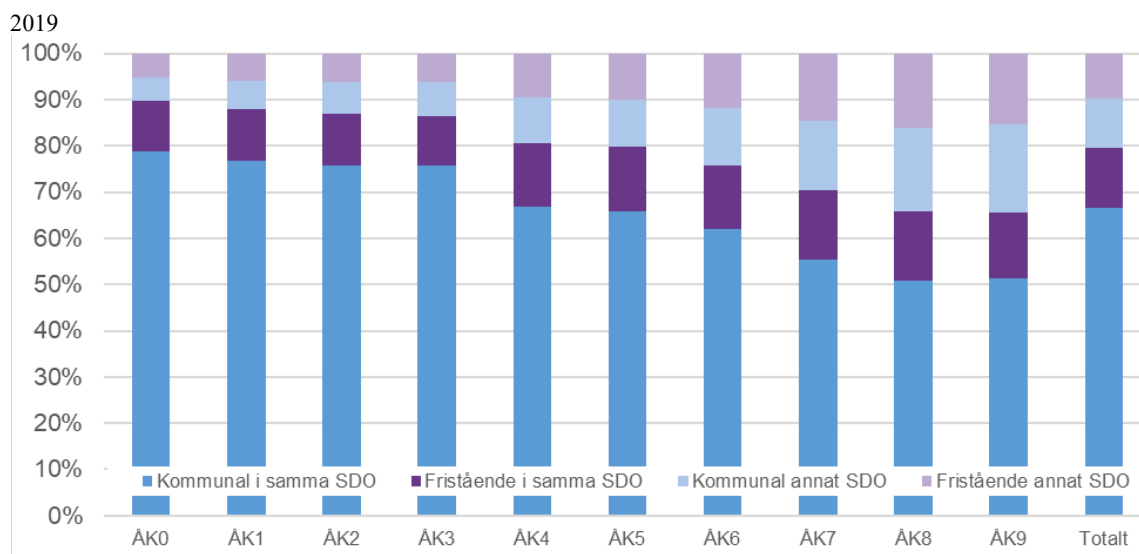
Ekhagen vid Frescati är det enda område i Stockholm varifrån det är mer än två kilometer till den närmaste kommunala grundskolan med årskurserna F–3.

Val av en fristående skola ökar med åldern. 84 procent av förskoleklass elever väljer en kommunal skola och andelen håller sig över 80 procent under de första åren i skolan. Många fristående skolor startar från årskurs 4 eller 7 och det syns tydligt i statistiken. 77 procent av

eleverna i årskurs 4 går kvar i kommunala skolorna medan knappt 70 procent av eleverna i årskurserna 7–9. För fristående skolor är även pendlingen över stadsdelsnämndsområdesgränser mer omfattande (figur 4:4).

Nästan 80 procent av grundskoleeleverna går i skolan i sitt stadsdelsnämndsområde (SDO). Generellt sett ökar utpendling med stigande ålder. Nästan 90 procent av förskoleklass eleverna väljer en lokal skola oavsett regi, men andelen har sjunkit till 81 procent i årskurs 4 och till 70 procent i årskurs 7. Mönstret är likartat för kommunala och fristående skolor, även om den procentuella fördelningen skiljer sig åt.

Figur 4:4: Grundskoleelevers skolplacering relaterat till årskurs och regi. SDO = stadsdelsnämndsområde. Datakälla: BER

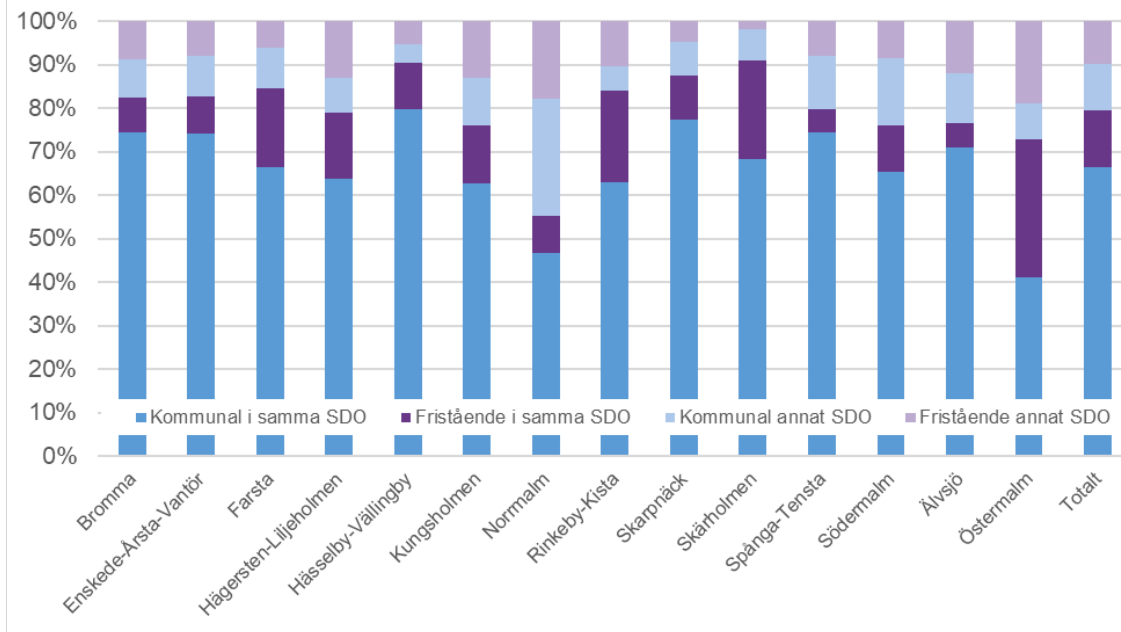

Andelen av Stockholms grundskoleelever som går i en kommunal skola styrs i hög grad av var de är bosatta. I genomsnitt bor 85 procent av eleverna i det stadsdelsnämndsområde där de går i kommunal skola. Motsvarande siffra för de fristående skolorna är 53 procent.

När det gäller pendling mellan stadsdelsnämndsområden, är det tydligt att de största pendlingsströmmarna går till angränsande stadsdelsnämndsområden. Elever boende i innerstaden pendlar mest inom innerstaden. Samma beteende kan man se inom västerort där elever pendlar inom västerort. Elever boende i söderort pendlar däremot mest till Södermalm och Liljeholmen men även till angränsande stadsdelsnämndsområden (figur 4:5).

När det gäller nettoinpendlingen i elevantal, det vill säga utpendlande mot inpendlande elever för kommunala skolor, tar alla stadsdelsnämndsområden i innerstaden samt Bromma emot fler elever än vad som pendlar ut. I Hägersten-Liljeholmen, Skarpnäck och Älvsjö är nettoinpendlingen också positiv. Den är dock mest relaterad till vissa kommunala skolor som ligger på stadsdelsnämndsområdesgränsen och tar in elever lokalt, men från annat stadsdelsnämndsområde. Inpendlingen i antal är störst på Norrmalm och Södermalm (figur 4:6).

Figur 4:5: Elevers skolplacering relaterat till skolans stadsdelsnämndsområde (SDO) och regi. Datakälla: BER 2019

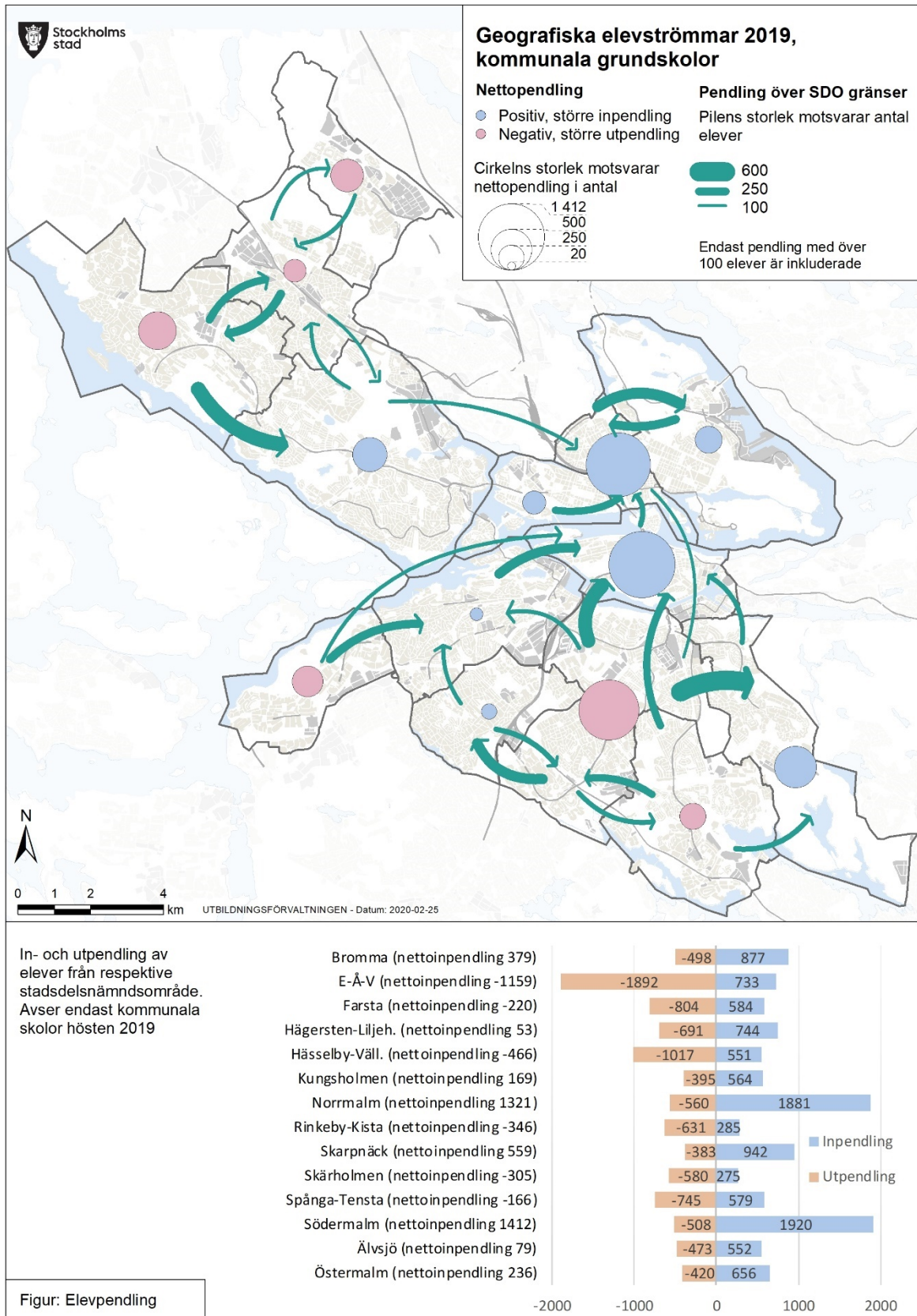
Pendling i gymnasieskolan

Urvalsgrunden till gymnasieskolorna är huvudsakligen meritvärde och i vissa fall färdighetsprov om det finns fler behöriga sökande än platser för en viss utbildning.

Beträffande elevpendling i gymnasieskolan är det boendekommun och regi som påverkar planeringen. Gymnasieelever söker och mottas på lika villkor till utbildningar på 200 gymnasieskolor i Stockholms läns gymnasiregion, med undantag för introduktionsprogrammen. Av de cirka 27 500 elever som bor i Stockholm väljer 42 procent en kommunal gymnasieskola i Stockholm, 46 procent en fristående gymnasieskola oavsett i vilken kommun skolan ligger i samt 14 procent en kommunal gymnasieskola i annan kommun. Om man enbart tittar på de 22 000 elever som både bor och går i skolan i Stockholm väljer 53 procent en kommunal gymnasieskola och 47 procent en fristående gymnasieskola.

Inpendlingen till Stockholm är massiv: 6 100 elever pendlar till kommunala gymnasieskolor, vilket motsvarar 35 procent av eleverna. Samtidigt pendlar cirka 11 000 elever till fristående gymnasieskolor i Stockholm.

Figur 4:6 In- och utpendling av elever per stadsdelsnämndsområde (SDO) för kommunala grundskolor 2019

4.2.1.3 Grund- och gymnasiesärskolan samt CSI

I stadens kommunala grund- och gymnasieskolor finns elever med olika behov. Lokaler för grundsärskola och gymnasiesärskola, liksom för kommunövergripande särskilda undervisningsgrupper (CSI-grupper), ska möjliggöra inkludering av elevgrupperna med övrig verksamhet på skolorna, såväl geografiskt som åldersmässigt. En elev som tas emot i grundsärskolan går utifrån elevens behov antingen i vanlig grundskoleklass som integrerad elev eller i en speciell grundsärskolegrupp.

Det finns cirka 800 grundsärskoleelever i stadens kommunala skolor och drygt 200 stockholmselever i de fristående skolorna. Befintlig kapacitet i kommunala grundsärskolegrupper är totalt lite mer än 600 platser, vilket motsvarar cirka 75 procent av antalet elever inskrivna i grundsärskola. Detta betyder att cirka 200 grundsärskoleelever är integrerade i vanliga klasser.

Ur lokalperspektiv behöver elever med särskilda behov ofta större yta per elev. Detta kan leda till att om en skola tar in fler grund- eller gymnasiesärskoleelever växer dessa grupper på bekostnad av skolans ordinarie kapacitet och därmed sänks den totala kapaciteten på skolan eller i en stadsdel. Förvaltningen bedömer att det totalt i staden behövs fler platser i grundsärskolegrupper idag än vad som kan erbjudas.

Gymnasiesärskolan har idag cirka 300 studieplatser i gymnasiesärskolegrupper. Målsättning för gymnasiesärskolans organisation är att de nationella gymnasiesärskoleprogrammen placeras på gymnasieskolor som har motsvarande nationella yrkesprogram och introduktionsprogrammet yrkesintroduktion.

4.2.1.4 Nyanlända

I stadens kommunala grund- och gymnasieskolor finns även nyanlända elever samt elever som bor tillfälligt i Sverige av någon anledning. Förvaltningen arbetar utifrån att alla kommunala skolor ska ta emot nyanlända elever. Nyanlända elever vänder sig till START Stockholm för att bli placerade i skolan och för att få sina kunskaper kartlagda.

I grundskolan påbörjar nyanlända elever sin utbildning i en förberedelseklass och slussas successivt över till ordinarie klasser. Antalet nyanlända grundskoleelever som kommer till Stockholm är ungefär 1 500 per år, och detta är relativt oförändrat mellan åren 2018–2019, efter att tidigare år successivt ha ökat. Största delen av eleverna kommer genom föräldrar som arbetskraftinvandrar. Den andra stora gruppen är de med familjeanknytning. Under sommaren 2019 ökade också gruppen utlandssvenskar som återvänder, i och med att många lämnade Storbritannien på grund av deras utträde ur EU. Enligt Migrationsverkets prognos bedöms inga stora förändringar i antalet nyanlända ske under år 2020, varför behov av initial placering i förberedelseklasser, liksom mottagande av inplacering, bedöms bli oförändrat under året.

På gymnasieskolorna är språkin introduktion stadens introduktionsprogram på gymnasienivå för nyanlända ungdomar. Programmet finns på flera gymnasieskolor. Cirka 1 000 elever går på språkin introduktion i stadens kommunala gymnasieskolor och 250 i de fristående gymnasieskolorna.

4.2.2 Planering av lokaler för åren 2021–2030 (första planeringsperioden)

Grunden för utbildningsförvaltningens planering är prognostiserat antal folkbokförda barn och ungdomar i grund- och gymnasieskoleåldrar utifrån Stockholms stads och Region Stockholms befolkningsprognoser fram till år 2030. För att bedöma behovet av studieplatser i skolan utgår förvaltningen i första hand från Stockholms stads elevantalsprognos för grund- och gymnasieskolan som sträcker sig fram till år 2028 respektive år 2027. Båda elevprognoserna utgår från befolkningsprognosen men tar även i hänsyn till elevflöden mellan Stockholms stads kommunala, fristående och andra kommuners skolor. Grundskolans prognos tar även hänsyn till geografiska elevflöden över skolpliktsbevakningsområden och stadsdelsförvaltningsområden. Det är viktigt att stadens elevantalsprognoser utvecklas efter behov om det sker förändringar som påverkar antagningen.

För perioden 2029–2030 för grundskola och 2028–2030 för gymnasieskola använder förvaltningen en framskrivning av elevantalsprognoser som bygger på befolkningsprognosen fram till år 2030 och på ett antagande om att elevpendlingen är oförändrad.

Utifrån prognosen gör förvaltningen strategiska bedömningar som påverkar behovet. Behovet av studieplatser ställs mot förvaltningens lokalresurser för att fastställa vilka lokalförändringar som är nödvändiga.

Analysen nedan beskriver behovsanalys på stadsövergripande nivå. Se mer detaljerad behovsanalys samt planerade förändringar i lokalbeståndet för grundskola per stadsdelsnämndsområde i bilaga 4.1 samt för gymnasieskola i bilaga 4.2. Observera att detaljerade beskrivningar endast fokuserar på ordinarie prognosperiod 2019–2028 för grundskolor och 2019–2027 för gymnasieskolor vilket gör att siffrorna därmed inte är helt jämförbara.

4.2.2.1 Lokalbehovet under första planeringsperioden

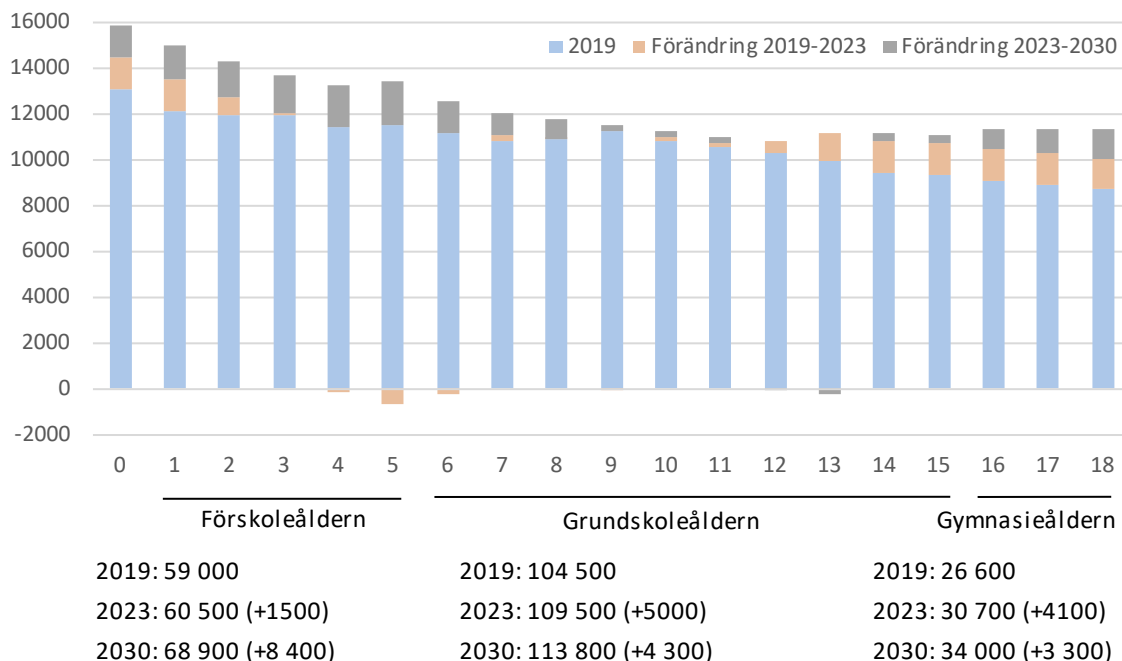
Befolkningsutveckling

Befolkningsutvecklingen hänger starkt samman med förändringar i barnafödandet, men påverkas också av ökad utflyttning till grannkommuner. År 2019 fick Stockholm ett tillskott av 12 900 nyfödda barn.

Antalet personer i åldrarna 6–15 år i Stockholms stad förväntas öka med över 9 000 från dagens nivå fram till år 2030 (figur 4:7). Ökningen förväntas vara snabbare de närmaste åren och mattas av i mitten av prognosperioden. Befolkningsökningen förväntas främst att ske i åldersgruppen 13–15 år. Detta betyder att elevantalet i grundskolorna kommer att bli mer jämnt fördelat mellan olika årskurser mot dagens större lågstadium och mindre högstadium. Mot slutet av prognosperioden förväntas större nya årskullar komma in i grundskolan igen.

Antalet 16–18-åringar i Stockholms stad förväntas öka kraftigt. Fram till år 2030 förväntas antalet unga i åldrarna 16–18 år öka med 7 400. Ökningen förväntas vara cirka 1 000 unga per år fram till år 2024 och därefter öka långsammare.

Figur 4:7: Antal barn och unga 0–18 år boende i Stockholm samt förändring fram till år 2023 och år 2030 enligt befolkningsprognos 2019. Datakälla: ODS

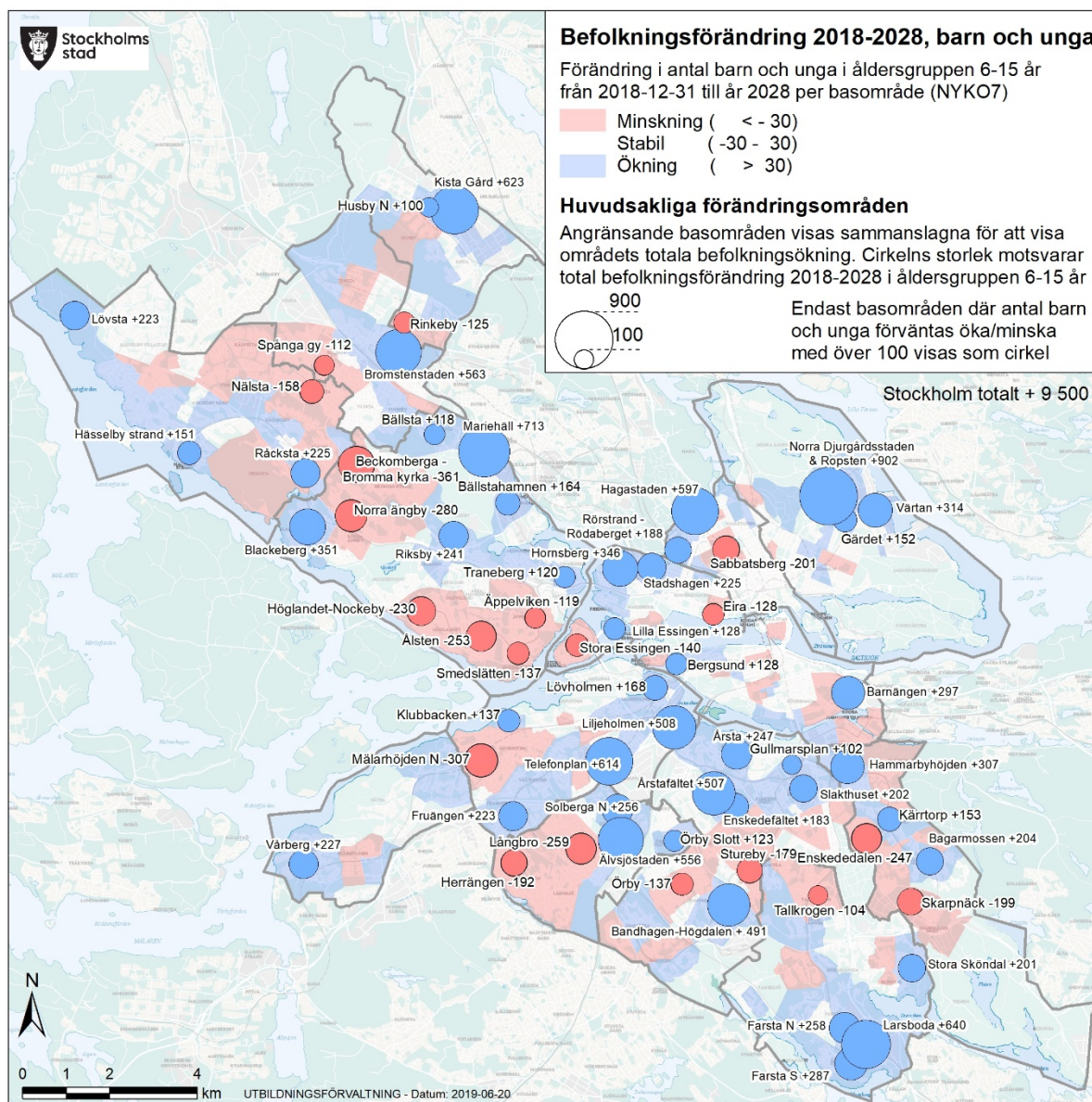
Det finns stora skillnader mellan stadens olika områden kring hur antalet barn och unga utvecklas. Under de senaste tio åren har antal barn och unga i grundskoleåldern ökat nästan överallt i staden. Under kommande tioårsperiod förväntas utvecklingen variera mellan områden.

Antal barn och unga förväntas öka i alla SDO, särskilt i Enskede-Årsta-Vantör, Hägersten-Liljeholmen, Farsta och Östermalm. Att analysera befolkningsförändringar på SDO-nivå ger dock inte helt rätt bild över utvecklingen, till exempel i Bromma finns både områden där antal barn och unga ökar och minskar mest (figur 4:8).

Antal barn och unga i befintlig bebyggelse förväntas minska nästan överallt i staden. Totalt finns tjugo områden i staden där antal barn och unga i grundskoleåldern förväntas minska med mer än hundra barn fram till år 2028. Särskilt Södra Bromma, Beckomberga, Norra Ängby samt Södra Älvsjö kommer att ha färre antal barn.

Nyproduktion av bostäder förändrar befolkningen mest. Fram till år 2028 finns det över 40 områden i staden där antal barn och unga förväntas öka med över 100. Den förväntade ökningen är störst i Norra Djurgårdstaden, Mariehäll, Larsboda, Kista Gård, Telefonplan och Hagastaden som förväntas öka med över 600 vardera.

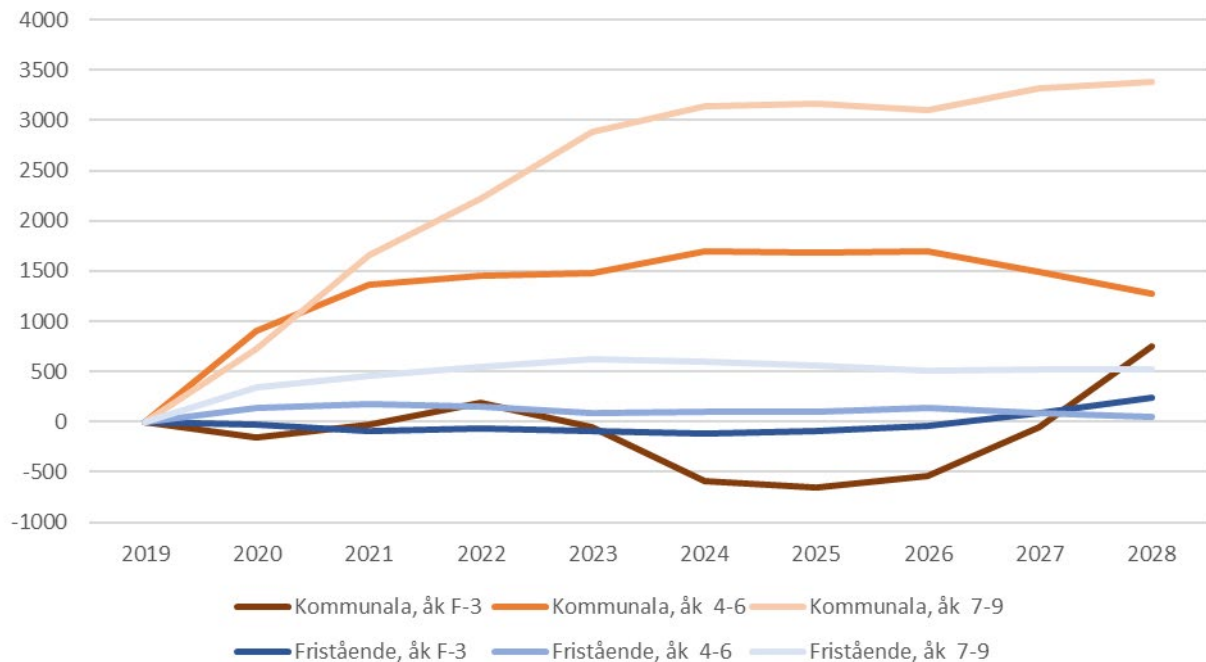
Figur 4:8: Befolkningsökning 6–15 år 2018–2028 enligt befolkningsprognos 2019 per basområde. Blå färg markerar ökning, röd minskning och ingen färg stabil utveckling.

Elevantalsutveckling i grundskolan

Elevantalsprognosen följer befolkningsprognosen men elevernas val av skola gör att det finns skillnader. Elevantalet förväntas öka snabbare än befolkningen i hälften av stadsdelsnämndsområdena, i andra hälften ökar befolkningen snabbare än elevantalet. Generellt sett handlar detta om förväntade förändringar i elevpendlingen. I innerstaden kan den mindre elevantalsökningen relateras till dagens ansträngda localsituation. Flertalet kommunala skolor har i dagsläget fler elever än vad de har kapacitet för, vilket gör att inpendlingen till de skolorna har minskat vilket i sin tur minskar elevprognosen. Samtidigt, speciellt i söderort, förväntas mellan- och högstadiееlever stanna i sitt SDO i större omfattning än mot dagens utpendling.

Figur 4:9: Utveckling av elevantalet i kommunala skolor i Stockholm oavsett boendekommun samt stockholmselever i fristående skolor per årskurs enligt stadens elevantalsprognos

Med antagande att kommunala och fristående skolor fortsätter under åren 2029–2030 med samma andel som i elevantalsprognosen fram till år 2028, så förväntas antalet elever i stadens kommunala grundskolor öka med 8 000 elever mellan åren 2019–2030. Samtidigt förväntas elevantalet i de fristående skolorna samt antal elever som går i skola i en annan kommun öka med 1 600 elever (figur 4:9).

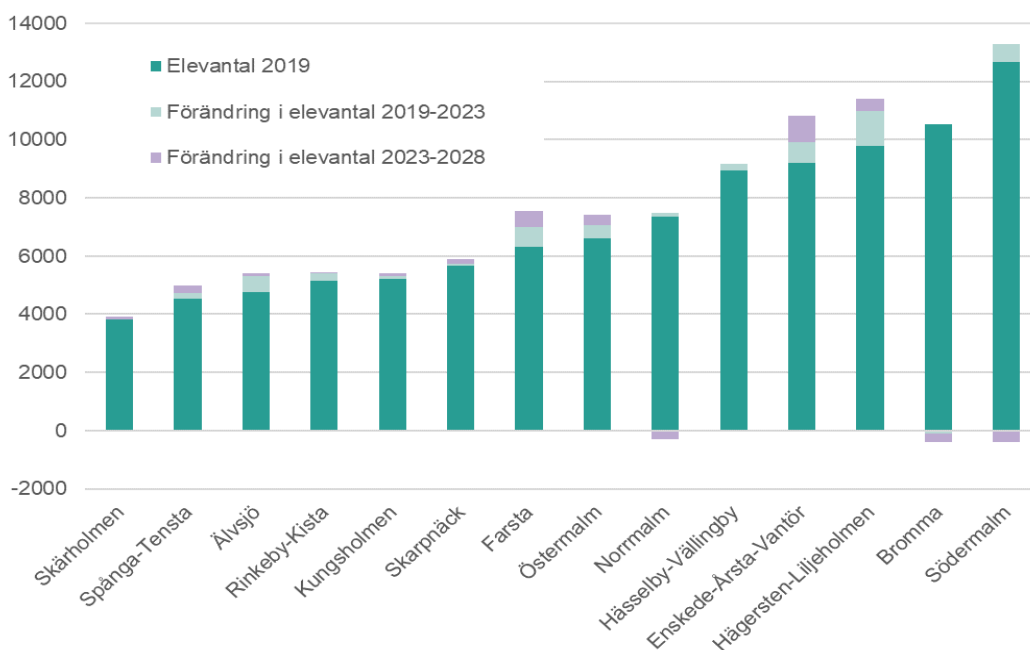
Mellan åren 2021–2023 förväntas antalet elever i stadens kommunala grundskolor öka med 2 800.

I Enskede-Årsta-Vantör, Farsta och Hägersten-Liljeholmen förväntas en ökning med över 1 000 elever i de kommunala skolorna fram till år 2028 (figur 4:10). Däremot förväntas elevantalet minska något i Bromma och Norrmalm. Lokala variationer inom SDO är dock stora.

Ökning av elevantalet bör alltid ses i relation till området och inte per skola. Stadens kommunala skolor använder så kallad relativ närhetsprincip som antagningskriterium. Detta gör att området där skolan tar in sina elever varierar på årsbasis.

Störst elevantalsökning finns i nybyggnationsområden. Under de första åren är behovet störst av elevplatser främst i lägre årskurser och många nya skolor som startas i sådana områden bygger upp sin verksamhet några årskurser i taget. Som exempel kan nämnas nya expanderande skolor som Adolfsbergsskolan i Mariehäll och Bobergsskolan i Djurgårdsstaden.

Figur 4:10: Elevantal år 2019 samt prognostiserad ökning i elevantal per stadsdelsnämndsområde fram till år 2023 och 2028.

Även ökande antal elever i högstadieåldern i vissa områden i staden gör att det finns behov att öka högstadiekapacitet i trakten, antingen genom att bygga nytt eller anpassa befintliga lokaler med exempelvis fler specialsalar. Typiska områden för större högstadiebehov är områden där nybyggnation skedde för några år sedan eller som har genomgått ett tydligt generationsskifte. Många av skolorna i sådana områden har haft många elever i lågstadieålder under de senaste åren. Ett bra exempel är Ekens skola i Hammarby Sjöstad som öppnades inför höstterminen 2018 för att säkerställa högstadieplatser i Hammarby sjöstad. Andra områden med stor ökning av unga i högstadieåldern är Liljeholmen, Midsommarkransen, Årsta och Södra Älvsjö. Även i Mariehäll kommer stora elevkullar att uppnå högstadieåldern under de närmaste åren.

Elevantalsutveckling i gymnasieskolan

Stockholms stads elevantalsprognos utgår från att staden kommer att bibehålla en stabil och oförändrad andel platser på gymnasie marknaden. Av gymnasieelever folkbokförda i Stockholms stad gick hösten 2019:

- 42 procent i kommunal gymnasieskola².
- 45 procent i fristående gymnasieskola.
- 14 procent i kommunal gymnasieskola i annan kommun³.

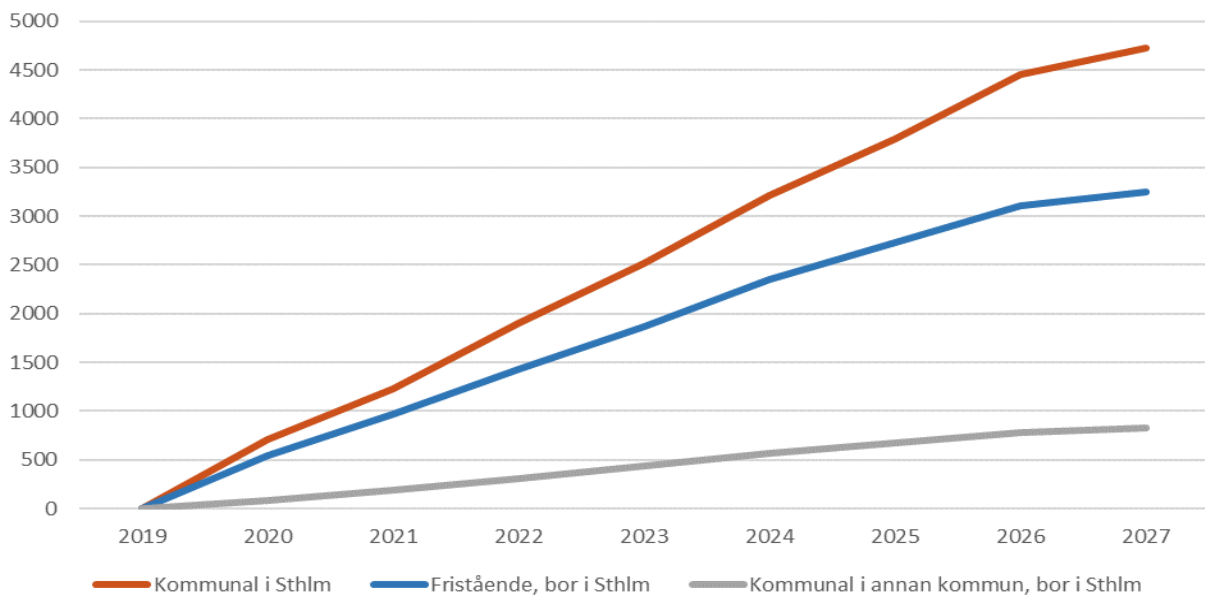
Med antagande att fördelningen av marknadsandelar mellan kommunala och fristående skolor är oförändrad förväntas antal elever i stadens kommunala gymnasieskolor öka till 22 700 elever fram till år 2030, en ökning med 5 200 elever. Av dessa bor 3 300 elever i Stockholms stad. Samtidigt förväntas antalet stockholmselever i de fristående skolorna öka med knappt 3 400 (figur 4:11).

Mellan åren 2021–2023 förväntas antalet elever i stadens kommunala gymnasieskolor öka med 1 800.

² Exakta siffror för 100 procent total är: 41,6 procent i kommunala, 44,7 i fristående och 13,7 i andra kommuner

³ Märk att Värmdö gymnasium är beläget i Stockholms stad och har cirka 60 procent stockholmselever.

Figur 4:11: Utveckling av elevantalet i: 1. Kommunala skolor i Stockholm oavsett boendekommun, 2. Stockholms elever i fristående skolor i Stockholm samt i andra kommuner, 3. Stockholms elever i kommunala skolor i andra kommuner enligt stadens elevantalsprognos

Lokalbehov för grund- och gymnasiesärskolan samt CSI

Andelen elever med särskilda behov är relativt konstant. När befolkningen i grundskoleåldern och elevantalet växer, ökar även behovet av lokaler för elever med särskilda behov. För att möta kommande behov samt kompensera dagens brist på elevplatser i grundsärskola säkerställs erforderliga ytor för elever med särskilda behov i flera nybyggnadsprojekt.

Under 2020 börjades arbetet med att följa den nyligen framtagna lokalstrategin för grundsärskola. Fokus ligger på geografisk och åldersmässig integrering, exempelvis genom att integrera verksamheter från externa lokaler så långt det är möjligt, och genom att nya enheter startas på kommande F-9-skolor. Därutöver behöver kapaciteten successivt utökas, så att den växer proportionellt med befolkningsökningen. Liknande lokalstrategi för CSI-grupper är framtagen.

Lokalbehov för nyanlända elever

Behovet av initial placering i förberedelseklasser och mottagande av inplacering bedöms bli oförändrat under planeringsperioden.

Styrande planeringsförutsättningar - Funktionsprogram

Funktionsprogram för skollokaler (bilaga 4.3) är utbildningsnämndens primära beställningsunderlag vid om-, till- och nybyggnation av skollokaler i framför allt grundskolor, men även till viss del i gymnasieskolor. Funktionsprogrammets syfte är att säkerställa att staden bygger goda pedagogiska lokaler för ett långsiktigt bruk och att samtidigt ge förutsättningar för att korta planeringstider och beställa rätt från början. Fokus i funktionsprogrammet ligger på bland annat trygghet, likvärdighet och en variation av rum med stor omställbarhet.

Funktionsprogrammet består av en inledande programbeskrivning, styrande funktionskrav och stödmaterial som förtydligar och preciserar kraven. Funktionsprogram för grundskola

togs fram första gången år 2014 och har sedan dess årligen uppdaterats med nya avsnitt, exempelvis kring matsal och idrottslokaler. Sedan år 2016 gäller enskilda delar av funktionsprogrammet även för ny-, om- och tillbyggnation i gymnasieskolor. Till funktionsprogrammet hör även ett antal stödmaterial som syftar till att underlätta tolkningar. Det viktigaste stödmaterialet är det lokalprogram som anger areariktvärden för olika lokaldelar.

Funktionsprogrammets tillämpning i varje enskilt projekt är alltid beroende av projektets specifika förutsättningar. Vid om- och tillbyggnadsprojekt är det särskilt viktigt att pröva vilka funktionskrav som är tillämpliga. I många fall är det bättre att anpassa om- och tillbyggnader till befintliga lokalers beskaffenhet än att tillämpa samtliga funktionskrav. I funktionsprogrammets tillämpning ingår alltså att bedöma i vilken utsträckning det är lämpligt att följa samtliga funktionskrav. Myndighetskrav och stadens egna krav i form av policys och program redovisas inte i funktionsprogrammet och ska alltid hämtas från ursprungskällan.

I samband med årets lokalförsörjningsplan genomförs en översyn av funktionsprogrammets delar om kök och matsal. Dessa delar har funnits sedan år 2016, och kan därför utvärderas utifrån genomförda och pågående projekt. Översynen syftar bland annat till att säkerställa tydlighet och träffsäkerhet i de krav som ställs. Utöver detta genomförs mindre ändringar utifrån erfarenheter i genomförda och pågående projekt, exempelvis avseende arkivlokaler och möjligheter till fysisk aktivitet i såväl inom- som utomhusmiljö.

Under år 2019 deltog utbildningsförvaltningen i ett projekt kring utvärdering av skollokaler, som genomfördes av det fristående forskningsinstitutet Ifous. Förvaltningen avser att arbeta vidare med den studiens resultat och utvärdera nya skollokaler, för att utveckla funktionsprogrammets innehåll och säkerställa att rätt krav ställs. Dessutom har Sveriges Kommuner och Regioner tagit initiativ till ett projekt som kommer att dokumentera byggprocessen och utvärdera lokalernas funktion för lärande i bland annat Bobergsskolan. Förvaltningen kommer att delta i det arbetet och vid behov samordna med sina egna utvärderingsinsatser.

Det finns även ett behov av kunskapshöjning, såväl internt som externt, samt en kontinuerlig diskussion om tolkning av programmets krav. Det finns planer på att ytterligare utveckla programmets stödmaterial under planeringsperioden, exempelvis med ett dokument kring inredning. Sedan tidigare finns även planer på en översyn utifrån IT- och teknikfrågor samt diskussioner om att ta fram ett mer övergripande program för ny-, om- och tillbyggnation i gymnasieskolans lokaler.

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner det reviderade funktionsprogrammet för skollokaler. Stödmaterial och förändringar i dessa behandlas inte i utbildningsnämnden.

Strategisk planeringsberedskap

Elevantalsprognosen för de närmaste åren visar relativt tillförlitligt förväntade förändringar även på lokal nivå och är ett bra verktyg att planera skollokalsbehov. Osäkerheten i prognosen ökar ju längre fram i tiden man ser. Bostadsbyggnation är den största osäkerhetsfaktorn i

prognosen. Tidplan och volym av planerad bostadsbyggnation är relaterad till konjunktur och det är svårt att förutse hur projekt utvecklas över tid och vem som slutligen kommer att flytta till de nya bostäderna. Även fruktsamhet, hur många barn som kommer att födas i Stockholm i framtiden, påverkar.

Under de senaste åren har elevtalsprognosen för grundskolan justerats ner. Årets prognos är dock justerad uppåt mot förra årets prognos. Ökningen är mest relaterad till inkludering av så kallade nollområden samt något uppjusterad fruktsamhet i staden. Nollområden är områden där det i dagsläget inte finns några elever och således inget mönster för hur elever i dessa områden rör sig och som konsekvens är de inte med i elevtalsprognosen. Det kan vara gamla industriområden, hamnområden eller naturmark som byggs om till bostäder. Det finns två sådana områden med en kraftig elevtalsökning under prognosperioden; Frihamnen-Värtan och Lövsta, väster om Hässelby villastad.

Stockholms stad har ett mål att bygga 140 000 bostäder mellan åren 2014–2030 med tillhörande infrastruktur och samhällsservice. Målsättningen är att hälften av det som byggs ska vara hyresrätter. Mellan åren 2014–2018 färdigställdes 27 400 bostäder. I stadens befolkningsprognos för år 2019 finns det cirka 74 000 bostäder med i underlaget som förväntas byggas år 2019–2028. Utifrån stadens ambitiösa mål saknas det fortfarande bostadsbyggnationsplaner för cirka 38 600 bostäder i den tioåriga befolkningsprognosen. När bostadsplaner saknas i befolkningsprognosen kan kommunfullmäktiges riktmärke för grundskoleplaneringen om skoltalet 0,5 elever per ny bostad användas fram till att bostäderna ingår i befolkningsprognosen. Det förutsätter dock att det finns kunskap om var byggnation planeras. När det har skett större förändringar i bostadsbyggnation mot prognosen, har förvaltningen tagit hänsyn till detta. Därför kan det finnas en viss avvikelse mellan prognoser och planering av det som ses som förväntat behov. Generellt har förvaltningen senarelagt projekt som saknas i prognos.

Osäkerhet i bostadsbyggnationsprojektens tidplan och bostadsantal skapar en betydande utmaning i skolplaneringen. Hur många elever som kommer att flytta till de nya bostadsområdena på sikt beror helt på i vilken takt och omfattning stadsbyggnadskontoret och exploateringskontoret genomför planprogrammen. En förändring kan resultera i ändrade tidplaner och behov av ny lokalkapacitet i skolorna. Det som är viktigt att tydliggöra är att behov av nya skolor är relaterade till de större stadsutvecklingsprogrammets volym och tidplan. Om bostadsbyggnation blir försenad eller tidigarelagd, kan även planerad skolbyggnation behöva uppdateras. Detta i kombination med nedjusterad elevtalsprognos gör att förvaltningen har flyttat flera skolbyggnationsprojekt längre fram i tiden jämfört med förra årets lokalförslagsplan.

Bedömning av behovet

Antal elever i stadens kommunala grundskolor förväntas öka med 8 000 elever fram till år 2030 (figur 4:12). Samtidigt finns det behov av att bygga bort dagens kapacitetsbrist i vissa områden och årskurser samt ersätta stora delar av dagens tidsbegränsade kapacitet med permanent med vissa verksamhetsanpassningar. Detta i kombination med förvaltningens strategiska bedömning utifrån stadens bostadsplanering, där planeringsberedskap är nödvändig, gör att förvaltningen mellan år 2021–2030 planerar att:

- Kapacitet i kommunala grundskolor ökas med cirka 18 900 nya elevplatser, varav
 - 9 000 elevplatser i nya skolor och
 - 9 900 genom tillbyggnation av befintliga skolor

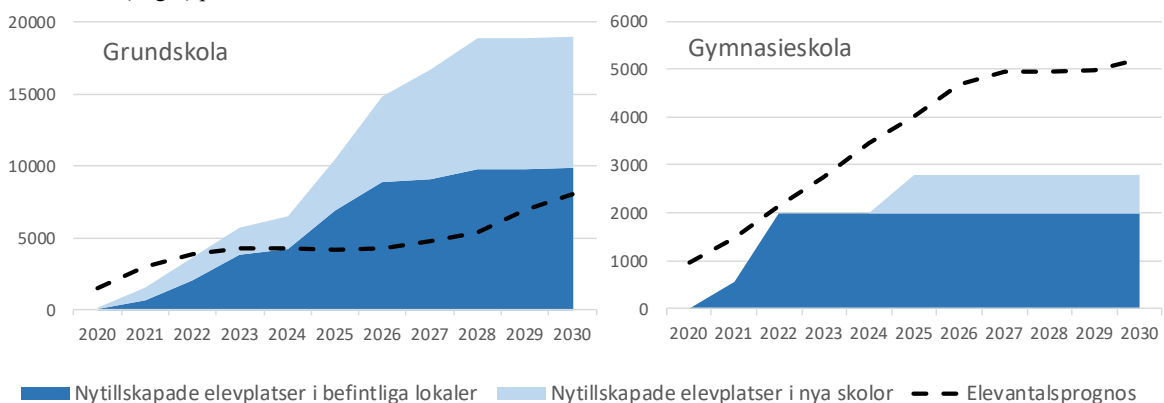
Utöver det finns 8 000 platser med som strategisk planeringsberedskap där förvaltningen har startat arbetet för att säkerställa skolplatser i nybyggda områden. Behovet följer stadens bostadsbyggnationsplaner men kan ännu inte ses i elevantalsprognosen. Tidplanen för de skolorna är osäker. Många av skolorna ligger i områden där man planerar två skolor innan år 2030, men där det är omöjligt att utifrån dagens planeringstatus säga vilken av skolorna som behövs först. Förvaltningen behöver dessutom fylla en skola i taget.

Antal stockholmselever i stadens kommunala gymnasieskolor förväntas öka med omkring 2 800 elever fram till år 2030 enligt prognosen. Samtidigt förväntas antalet stockholmselever som går i en fristående skola eller en kommunal skola i en annan kommun öka med 3 600. Det innebär då ett behov av cirka 6 400 nya studieplatser för enbart stockholmselever. Elevantalet i stadens kommunala gymnasieskolor förväntas öka med omkring 5 200 elever fram till år 2030 enligt prognosen oavsett hemkommun. Dagens planering omfattar:

- Fylla på nya befintliga skolor med alla årskurser (Anna Whitlock)
- 2 800 nya studieplatser planeras i kommunala gymnasieskolor varav
 - 800 elevplatser till nya skolor och
 - 2 000 genom tillbyggnation av befintliga skolor
- Ytterligare platser behövs för att följa prognosutvecklingen till omkring år 2024.

Om endast de presenterade planerade lokalförändringarna genomförs kommer antagligen stadens marknadsandel av elever i stadens kommunala grundskolor att minska under prognosperioden.

Figur 4:12: Förväntad elevökning i stadens kommunala skolor samt tillkommande kapacitet i grundskola (vänster) och gymnasieskola (höger) per år 2020–2030

4.2.2.2. Planerade lokalförändringar under första planeringsperioden

Se mer detaljerade listor över alla byggprojekt för grundskola per stadsdelsnämndsområde i bilaga 4.1 och för gymnasieskolan i bilaga 4.2.

Jämfört med förra årets lokalförsörjningsplan har flera skolprojekt skjutits fram ett eller par år i tiden på grund av längre planeringsprocess eller senare behov.

Lokalförändringar i grundskolan åren 2021–2023

Det finns över femtio projekt planerade för kommunala grundskolor. Skolornas elevkapacitet byggs ut med över 5 200 elevplatser. En ny skola, Midsommarkransens grundskola, öppnas i permanenta lokaler år 2022. Kapacitetsökande byggprojekt planeras i tio befintliga grundskolor. Dessutom finns ett tillbyggnationsprojekt som endast ersätter tillfällig kapacitet med permanent kapacitet. Kapaciteten ökar även genom mindre verksamhetsanpassningar, ofta i samband med underhållsåtgärder. Under de kommande åren ska nästan trettio skolor genomgå någon form av lokalanpassningar eller underhållsåtgärder.

Permanent kapacitetsökning dimensioneras för långsiktigt behov. Utöver det behövs det även tillfälliga lokaler för att säkerställa elevplatser innan den permanenta lösningen är färdig, för elevantalstoppar. I väntan på framtida permanent kapacitet planeras det för tillfälliga lokaler, antingen i form av inhyrningar eller i paviljonger för totalt nästan 2 300 elever på sex olika platser. Störst behov finns vid Adolfsbergsskolan och Roslagstullsskolan, vilka ska öka sina inhyrningar av tillfälliga lokaler innan den nya permanenta skolan färdigställs. Behov av tillfälliga etableringar kan öka inom planeringsperioden om kapacitetsbehov uppstår tidigare än planerat.

Flera av de planerade byggprojekten kräver att skolan evakueras helt eller delvis. För att säkra de berörda skolornas verksamhet under byggtiden kommer utbildningsförvaltningen att använda ledig kapacitet i de närliggande skolorna eller tillfälliga lösningar under byggtiden. I västerort är flera stora underhållsarbeten planerade inom en snar framtid. För att korta ner ledtiden för utförandet av arbetet anses helevakuering vara en förutsättning. En central evakueringskola, Bergslagsskolan i Räcksta med 900 elevplatser, planeras starta år 2022 och nyttjas i flera underhållsprojekt.

Utbildningsförvaltningen och SISAB gör en gemensam prioritering för byggprojekt i kök. Kökens behov av underhåll och anpassningar ligger till grund för bedömningen. Möjligheterna att ställa om mottagningskök till tillagningskök prövas i projekten. Under de kommande åren planeras tretton köksprojekt i grundskolorna och fyra i gymnasieskolorna. Flera av köksprojekten genomförs i samband med skolans tillbyggnation eller renovering.

HIN-projektet (enkelt avhjälpna hinder i stadens skolors publika lokaler) har entreprenadmässigt startats igen i januari 2020, efter att ha stått stilla sedan år 2017. Under år 2021 kommer följande skolor att genomföras i etapp 3:

- Katarina Norra skola
- Katarina Södra skola
- Sätterskolan
- Årstaskolan
- Kärrtorps gymnasium
- Björkhagens skola
- Brotorpskolan

Utöver detta kan ett antal skolor från planerade etapp 4 genomföras under år 2021, men innan upphandlingen slutförts och tilldelad entreprenör har givit en uppdaterad tidplan kan inte något besked ges. Enligt SISAB:s tidplan ska upphandlingen vara slutförd under kvartal 4 år 2020 och produktion starta kvartal 1 år 2021. Etapp 4 består av femton skolor, varav ungefär hälften planeras att genomföras under år 2021.

Alla kommunala grund- och gymnasieskolors skolgårdar inventerades mellan åren 2013–2014. Detta resulterade i att utbildningsförvaltningen år 2015 startade ett skolgårdsprojekt för att utveckla och förbättra stadens skolgårdar tillsammans med barn och unga, som är experter på sin närmiljö. Mellan fem och sju skolgårdar har byggts om varje år sedan dess. Urvalet av skolgårdar som ingår i projektet redovisas för nämnden i ett särskilt ärende. Skolgårdar som färdigställs under år 2020 är Gullingskolan, Hökarängsskolan, Katarina Södra skola, Kvarnbackaskolan och Östbergaskolan. Under år 2020 kommer förvaltningen inte att föreslå några nya projekt med genomförande år 2021, däremot planeras det för att starta projektet igen under år 2021 med genomförande år 2022.

Lokalförändringar i gymnasieskolan åren 2021–2023

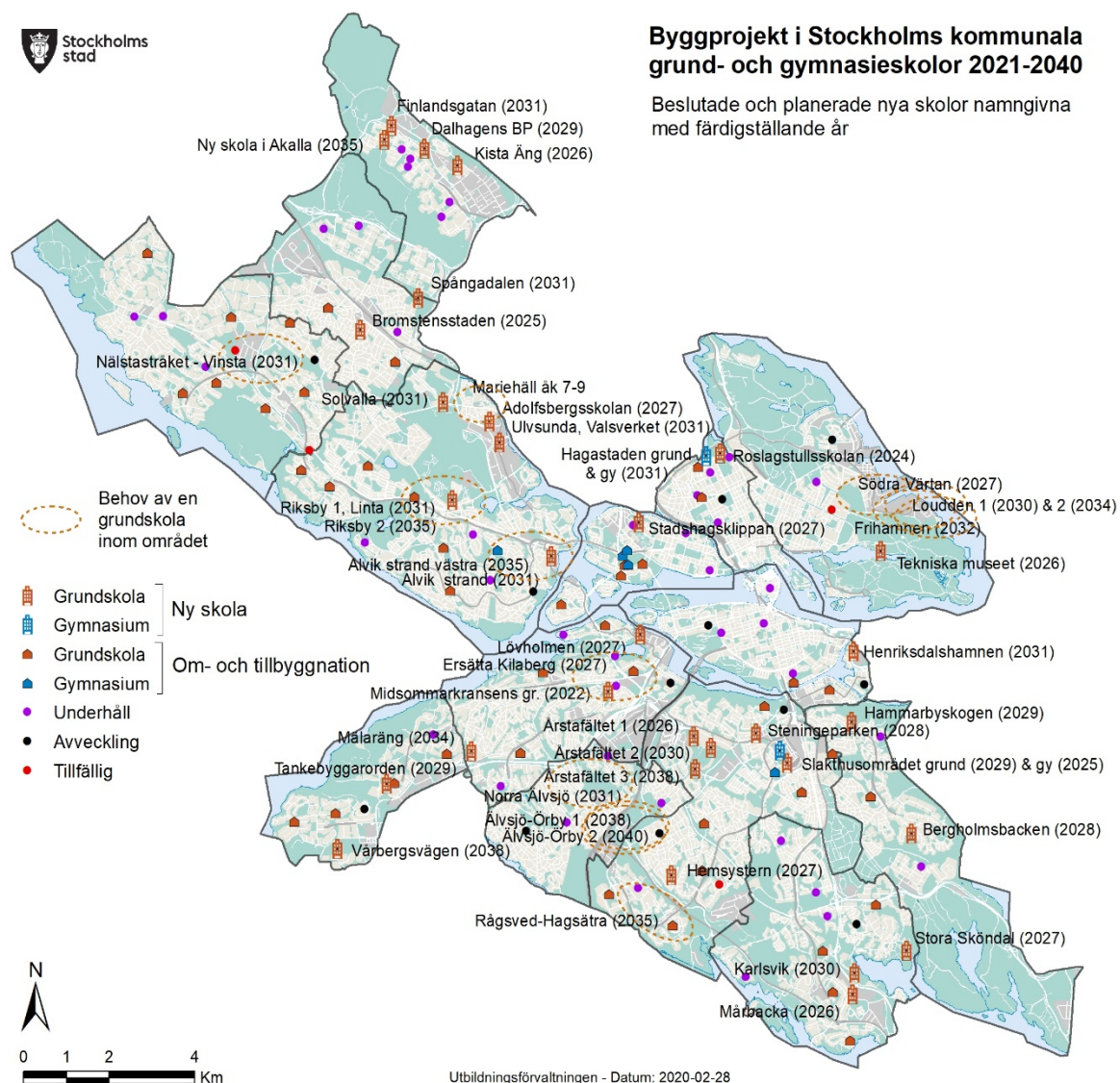
Stockholms stads kommunala gymnasieskolors elevkapacitet byggs ut med cirka 2 000 elevplatser genom om- och tillbyggnation av fyra befintliga gymnasieskolor. Dessutom planeras det större underhållsåtgärder i Södra Latins gymnasium och i ISSR under perioden. Från och med år 2021 kommer förvaltningen att återlämna den fastighet där Stockholms byggtkniska gymnasium har varit lokaliserat.

Lokalförändringar i grundskolan åren 2024–2030

Mellan åren 2024–2030 planeras det sextiofem byggprojekt i kommunala grundskolor. Totalt 42 av projekten har en liten kapacitetsökning. Skolornas elevkapacitet byggs ut med nästan 14 000 elevplatser. Detta innebär 14 helt nya kommunala grundskolor. Samtidigt planeras det kapacitetsökande byggprojekt i 26 befintliga grundskolor varav tre, enligt dagens planering, är byggprojekt där man river den existerande skolan och bygger en helt ny skola på samma plats (figur 4:13).

Flera tillbyggnationsprojekt ersätter tillfällig kapacitet med permanent. I nio skolor ökar skolans permanenta kapacitet mer än skolans tillfälliga totalkapacitet. Dessutom finns det fyra tillbyggnationsprojekt där tillfällig kapacitet ersätts med permanent kapacitet utan att skolans totala kapacitet förändras. Sådana projekt är väldigt kostnadsdrivande för att hyreskostnaden ökar mer än intäkterna i form av fler elever. Totalt planeras 5 300 tillfälliga elevplatser ersättas med permanenta nya elevplatser och 1 000 tillfälliga elevplatser avvecklas utan att ersättas med permanent kapacitet.

Figur 4:13: Nya grund- och gymnasieskolor i Stockholm åren 2021–2040

Kapaciteten ökar även genom mindre verksamhetsanpassningar, ofta i samband med underhållsåtgärder. Under de kommande åren planeras åtta köksprojekt och cirka 20 grundskolor ska genomgå någon form av lokalanpassningar eller underhållsåtgärder.

I takt med att skolor byggs ut och nya skolor startar så kommer andelen elever i F-9-skolor att öka. Utbyggnad från årskurserna F-6 till årskurserna F-9 är redan planerad eller beslutad för flera skolor och merparten av samtliga nya permanenta skolor planeras för årskurserna F-9. I utbyggnadsområden kan nya skolor starta som årskurserna F-6 för att senare ställas om till årskurserna F-9 när områdets demografi förändrats.

Att de flesta planerade nya skolor planeras som F-9-skolor kan potentiellt skapa utmaningar att fylla skolor i alla årskurser. Förvaltningen antar att även fristående skolor kommer att etablera nya skolor under planeringsperioden men än så länge finns ingen kännedom om i

vilken omfattning, var och vilka årskurser. Byte till de fristående skolor sker vanligtvis inför årskurs fyra eller sju och kan potentiellt göra behov av elevplatser i de årskurserna mindre än för årskurs F-3.

Dessutom har utbildningsförvaltningen identifierat ytterligare nio möjliga nya skolor som strategisk planeringsberedskap fram till år 2030 i sitt stadsövergripande kapacitetsbehov och kostnadsuppskattning. För sex av de identifierade skolorna kommer behovet enligt befolkningsprognosen först efter år 2030, men osäkerhet i bostadsbyggnation i närheten av de planerade skolorna gör att de i dagsläget planeras tidigare. Ytterligare tre skolor är inkluderade som strategisk planeringsberedskap. De tre skolorna är närmare bestämt tre områden, för vilka två skolor planeras ungefär samtidigt. Utifrån dagens perspektiv är det omöjligt att definiera vilken av skolorna som byggs först, men från kostnadsperspektiv behöver en skola i taget byggas.

Lokalförändringar i gymnasieskolan åren 2024–2030

Gymnasieskolans kapacitet förväntas öka med cirka 800 elevplatser i en ny gymnasieskola i Slakthusområdet. I övrigt ser förvaltningen över lokaler nära Älvsjö station, men dessa ingår inte i dagsläget i planerad kapacitetsökning.

Förvaltningen planerar en ny idrottshall i Konradsberg för att möta behovet av idrottslokaler på Kungsholmen för flera gymnasieskolor år 2024.

4.2.3 Långsiktig planering av behovet av lokaler mellan åren 2031–2040 (andra planeringsperioden)

Utbildningsförvaltningen följer samma planeringsprincip både under första och andra planeringsperioden, men med skillnaden att efter 2030 tittar förvaltningen på behov av nya grundskoleplatser enligt befolkningsprognosen oavsett huvudman. Det är dock viktigt att lyfta fram att osäkerhet kring behov av nya elevplatser är mycket större under andra planeringsperioden.

Den långsiktiga planeringen efter år 2030 för grundskolan är relaterad till att säkerställa markbehov i samband med stadens större utvecklingsprogram och att behovet av nya skolor är direkt bundet till större planprogram. Målet är att säkerställa att mark för skolplatser tillgängliggörs tillräckligt tidigt i planeringsprocessen av nya projekt så att nya lokaler ska finnas tillgängliga när nya bostäder färdigställs.

För gymnasieskolor utgår planeringen av nya skolor från att behålla stadens marknadsandel av gymnasieelever samt att öppna nya gymnasieskolor i ett läge med bra pendlingsmöjligheter.

Den långsiktiga skolplaneringen hör ihop med samordnad skolplanering i Stockholm (SAMS) för både grund- och gymnasieskolan och utgår från kommunstyrelsens planeringsinriktning.

4.2.3.1 Lokalbehov under andra planeringsperioden

Efter år 2030 förväntas antalet barn och unga i grundskoleåldern återigen öka i takt med större årskullar i förskoleåldern samt omfattande bostadsbyggnation. Antalet barn och unga i grundskoleålder förväntas minska i dagens befintliga bebyggelse med cirka 3 300 samt öka i

planerad nybyggnation med 17 800 mellan åren 2031–2040. En stor del av den prognostiserade ökningen av 14 500 barn och unga förväntas ske inom större bostadsbyggnationsprogram och koncentrera sig till Enskede-Årsta-Vantör, Älvsjö, Farsta och Bromma. Om man utgår från att samma andel av 6–15-åriga folkbokförda i Stockholm väljer en kommunal skola mellan åren 2031–2040 som i elevantalsprognosen, kommer elevantalsökningen att vara nästan 11 000.

Antalet unga i gymnasieåldern förväntas enbart i Stockholms stad öka med 2 700 mellan åren 2031–2040. Under samma tidsperiod förväntas antal unga i länets andra kommuner öka med 4 600. Om man utgår från att samma andel av 16–18-åriga befolkning väljer en kommunal skola i Stockholm mellan åren 2031–2040 som i elevantalsprognosen, kommer elevantalet att öka med cirka 1 700 varav 1 100 bor i Stockholm.

4.2.3.2 Planerade lokalförändringar under andra planeringsperioden

Totalt finns det 20 nya platser för grundskolor med i planeringen i tidigt skede. Dessutom finns det tio skolor med i planeringen som strategisk planeringsberedskap fram till år 2030, där behovet enligt befolkningsprognosen kommer efter år 2030, men osäkerhet i bostadsbyggnation i den planerade skolans närhet kan kräva att skolan byggs tidigare.

För gymnasieskolan planeras den nya grund- och gymnasieskolan i Hagastaden färdigställas år 2031. Förvaltningen har i dagsläget inga ytterligare planerade lokalförändringar för den andra planeringsperioden. Med tanke på prognostiserad elevantalsökning i de kommunala skolorna skulle fler gymnasieskolor behövas fram till år 2040 om kommunen vill behålla sin marknadsandel av elever.

4.2.4 Fristående grund- och gymnasieskola

4.2.4.1 Nuläge 31 januari 2020

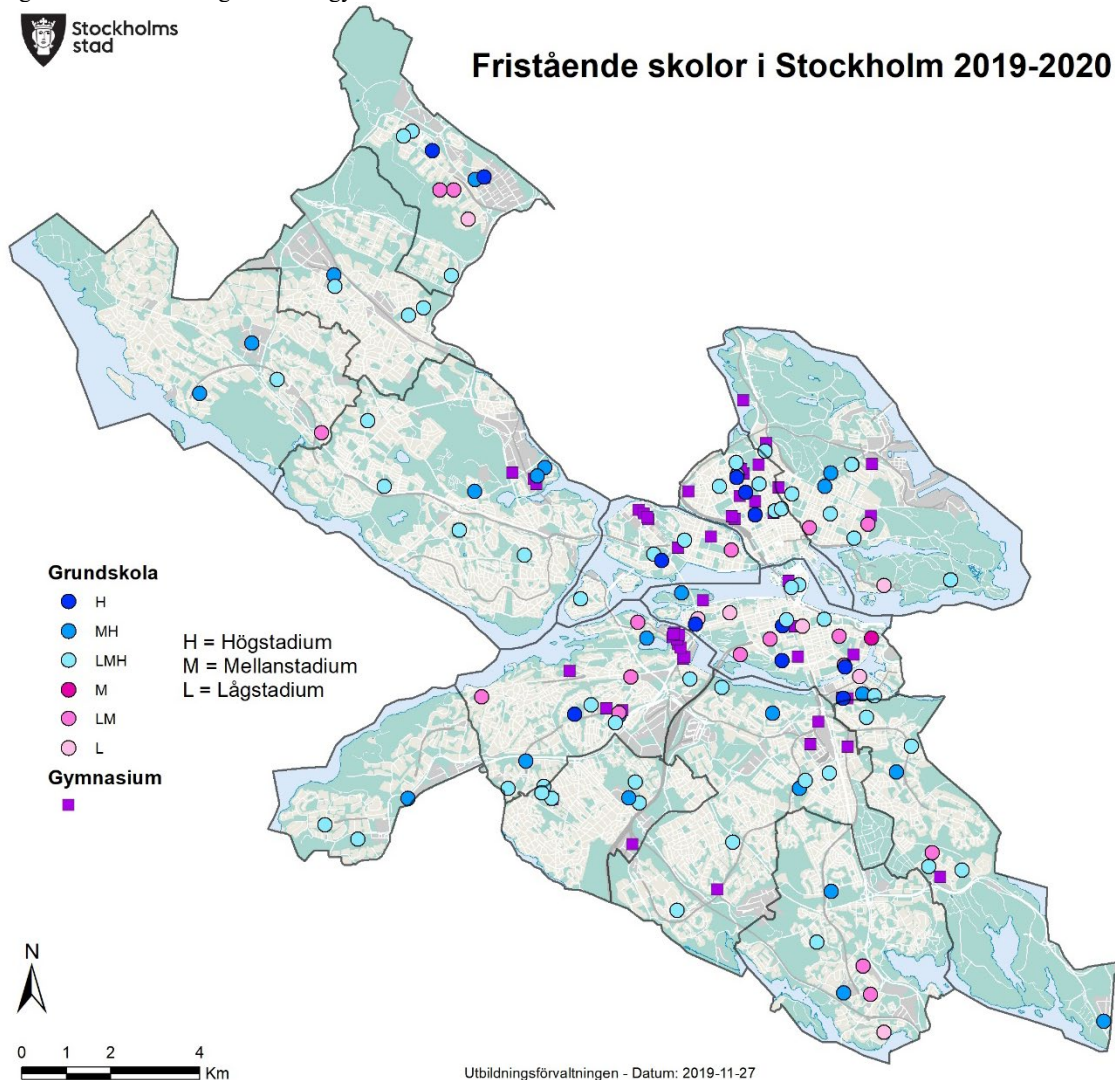
I dagsläget finns det 117 fristående grundskolor inom Stockholms stad med cirka 31 500 elever varav 24 100 bor i Stockholm. Det finns även nio fristående grundsärskolor med totalt 140 Stockholms elever. I 71 fristående gymnasieskolor i Stockholms stad finns cirka 21 300 elever varav 10 200 bor i Stockholm. Fristående grundskolor finns i alla stadsdelsnämndsområden medan de fristående gymnasieskolorna i högre grad är koncentrerade till innerstaden. Av de 71 fristående gymnasieskolorna ligger 58 i innerstaden eller i Liljeholmen, vilka rymmer 88 procent av eleverna i fristående gymnasieskola (figur 4:13).

Förvaltningen har uppmärksammat att många fristående gymnasieskolor bedriver verksamhet i lokaler med tidsbegränsade bygglov.

Pendlingsflödet för de fristående grundskolorna liknar de kommunala grundskolornas, men större andel av elever pendlar till en fristående skola som ligger i ett annat SDO. Inpendlingen är betydligt större till Hägersten-Liljeholmen och Östermalm, som båda får ett stort tillskott av elever till sina fristående skolor från andra stadsdelsnämndsområden.

Val av en fristående skola ökar med åldern. I årskurs F-3 väljer under 20 procent en fristående skola medan i årskurs 4–6 är andelen cirka 25 procent och för årskurs 7–9 cirka 32 procent.

Figur 4:13: Fristående grund- och gymnasieskolor i Stockholm

4.2.4.2 Lokalförändringar fristående skola

När en fristående aktör vill ansöka om godkännande som huvudman för en ny skola eller för en utökning av verksamheten vid en befintlig fristående skola behöver aktören söka tillstånd från Skolinspektionen. Stockholms stad är endast en remissinstans inför godkännande av en fristående skola. Därför behöver inte en enskild aktör vända sig till förvaltningen förrän efter ett eventuellt godkännande från Skolinspektionen. Detta betyder att förvaltningen får kännedom om att en ny fristående skola ska starta eller en befintlig skola ska öka sitt elevantal cirka ett år innan planerad start.

Fristående grundskolor

Enligt stadens befolkningsprognos fram till år 2028 samt antagande att fristående skolorna ska behålla sina marknadsandelar av elever åren 2029–2030 förväntas elevantalet i fristående grundskolor öka med cirka 1 600 stockholmselever. Fristående skolor kommer troligtvis behålla sina marknadsandelar i vissa delar av staden men enligt tidigare erfarenhet har nybyggnadsområden inte varit särskild attraktiva för fristående skolor under de första åren efter byggnation. Visst tidsglapp kan förekomma.

Staden har en begränsad kunskap om de fristående aktörernas möjligheter och intresse av att starta nya fristående skolor på sikt, men enligt prognosen kommer antalet elever i fristående skolor att öka framförallt i Enskede-Årsta-Vantör, Hägersten-Liljeholmen, Farsta, Älvsjö och Rinkeby-Kista, däremot minska lite i Bromma och Östermalm.

Under år 2019 har en fristående grundskola fått godkännande att utöka sin verksamhet med ytterligare en årskurs inför höstterminen år 2020.

Inför höstterminen 2021 har Skolinspektionen fått in fyra ansökningar om att starta en ny grundskola och två skolor har ansökt om tillstånd för att utöka sin verksamhet. I dagsläget är det oklart vilka som kommer att godkännas.

Fristående gymnasieskolor

Elevantalsprognosen utgår från att andelen studieplatser i fristående skolor kommer att fortsätta på dagens nivå, det vill säga cirka 45 procent av eleverna folkbokförda i Stockholms stad väljer en fristående skola oavsett i vilken kommun skolan ligger.

I fristående skolor förväntas antalet ungdomar folkbokförda i Stockholms stad öka med cirka 3 400 elever fram till och med år 2030 då totalt det behövs cirka 16 000 studieplatser för stockholms elever i fristående gymnasieskolor, oavsett om skolan är belägen i Stockholm eller annan kommun.

Utifrån tillgängliga data och gymnasiemarknadens komplexitet är det stora svårigheter att presentera framtida platsutveckling för de fristående gymnasieskolorna. Enligt förvaltningens bedömning kommer det sammanlagda antalet studieplatser i fristående skolors regi fortsätta att öka. Troligtvis kommer ökningen att i högre utsträckning vid skolor ske belägna utanför Stockholms stad och i högre utsträckning på högskoleförberedande program än på yrkesprogram.

Under år 2019 har två nya gymnasieskolor fått godkännande att starta i Stockholms stad från och med höstterminen år 2020. Därutöver har två befintliga gymnasieskolor fått tillstånd att utöka verksamheten med ytterligare utbildningar.

Inför höstterminen 2021 har Skolinspektionen fått in 12 ansökningar om att starta en ny gymnasieskola och 10 skolor har ansökt om tillstånd för att utöka sin verksamhet.

4.3 Annan kommunal verksamhet

4.3.1 Nuläge 31 januari år 2020

De administrativa verksamheternas lokalbehov styrs av förvaltningens uppdrag. Möjligheten att effektivisera användandet av stadens administrativa lokaler beaktas.

Under år 2019 gjordes en översyn av de fackliga organisationernas lokaler, vilket resulterade i att ett par mindre lokaler kunde sägas upp. Uppsägningarna gäller från olika tidpunkter under år 2020 och innebär en effektivisering och kostnadsbesparing i liten skala.

Under år 2020 pågår ett arbete för att samlokalisera Språkcentrum och färdigställa de utökade lokalerna för START Stockholm. Det senare med anledning av tidigare ökat antal nyanlända elever. I detta arbete eftersträvas också ett effektivare lokalutnyttjande och flera olika administrativa enheters placering har setts över för att optimera funktionsbehovet. Det innebär i praktiken att några olika enheter flyttar och byter lokaler med varandra, och att vissa anpassningar görs av respektive lokal. Som en del i detta projekt har även ytterligare ett våningsplan hyrts in på Hornsgatan 124, vilket under 2020 måste förlängas för långvarig inhyrning, alternativt ersättas med andra likvärdiga lokaler.

4.3.2 Lokalbehov för annan kommunal verksamhet

4.3.2.1 Planerade lokalförändringar för åren 2021–2030 (första planeringsperioden)

För närvarande planeras inga förändringar avseende de administrativa lokalerna under planeringsperioden.

4.3.2.2 Planerade lokalförändringar för åren 2031–2040 (andra planeringsperioden)

För närvarande planeras inga förändringar avseende de administrativa lokalerna under den andra planeringsperioden.

4.4 Övrigt

4.4.1 Bedömd hyreskostnadsutveckling

4.4.1.1 Antaganden

Antaganden och kalkyleringsprinciper som används om inget annat anges:

- Inga villkorsförändringar.
- Internränta antas vara samma nominella nivå som 2020, 0,5%.
- Indexering antas vara 1% per år.
- Förlängning av befintliga avtal görs utan villkorsförändringar.
- Kostnaden för nya skolor har beräknats utifrån målpriset i samverkansavtalet, 415 tkr/elevplats i dagens penningvärde.
- Nya avtal skrivs med 1/25 del av kapitalkostnader per år.
- Ombyggnationer skrivs av över 15 år.
- Nya skolor fylls till 67 procent år 1, 100 procent år 2.
- Hyrorna på nya skolor sätts till 50 procent under första året.

4.4.1.2 Årshyror i grund- och gymnasieskola

I samband med ökade investeringar som uppstår i samband med planerade byggprojekt ökar även årshyror för skolorna. Inom de närmsta tre åren (2020–2023) beräknas den sammanlagda årshyran öka med 13 procent, 264 mnkr, från dagens nivå på 2 016 mnkr. Mellan 2020–2030 är ökningen 39 procent, 792 mnkr. 94 procent av kostnadsökningen finns inom grundskolan (figur 4:14).

Grundskolans hyresökningar beror främst på:

- Att det under perioden tillkommer 15 nya skolor samt tre skolor⁴ vars existerande skolbyggnad ersätts med en helt ny skolbyggnad. Totalt beräknas dessa 18 skolor ge plats för nästan 12 000 elever till en årshyra på 180 mnkr.
- Om- och tillbyggnadsprojekt samt paviljongetableringar och evakueringslokaler ger plats för ytterligare 9 000 elever till en årskostnad på 500 mnkr år 2030.
- Ombyggnadsprojekt med eventuella verksamhetsanpassningar som genomförs i samband med underhåll eller på grund av andra orsaker till exempel organisatoriska förändringar.
- Skolor som hör till strategisk planeringsberedskap fram till 2030 är inte medtagna i kostnadskalkyler.

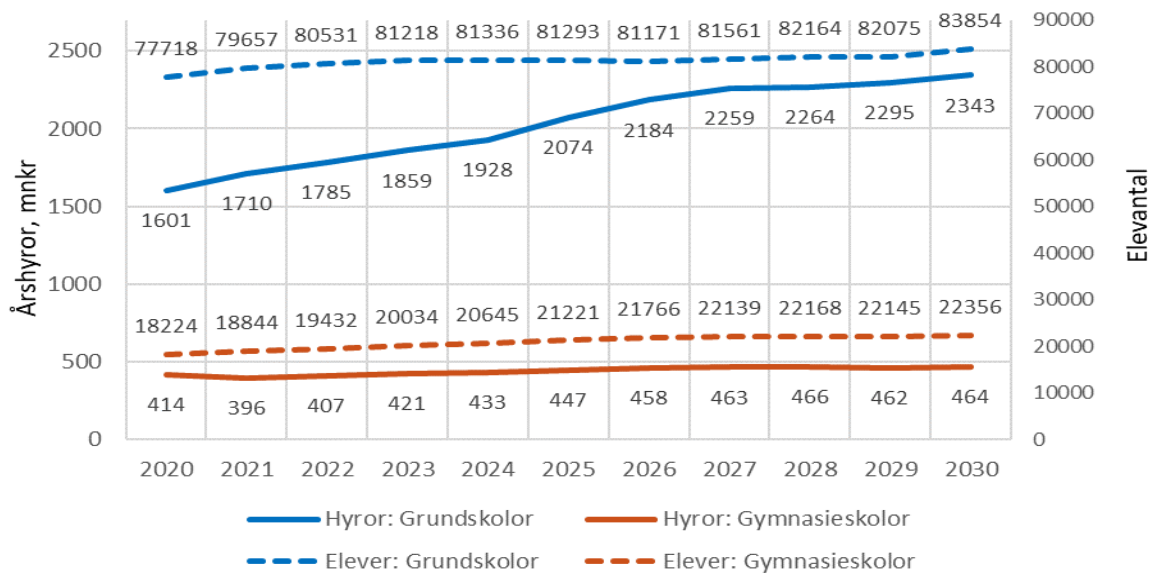
Till en del motverkas detta av amortering av befintliga investeringstillägg som sänker hyran med 174 mnkr fram till 2030.

Gymnasieskolans hyror är stabilare. Endast en ny skola och ett fåtal om- och tillbyggnadsprojekt ger 50 mnkr per år i ökade hyreskostnader, varav 10 mnkr gäller en ny idrottshall. Det motverkas av en minskning på 32 mnkr/år av befintliga investeringstillägg och uppsägning av Stockholms byggtekniska gymnasium från och med 2021.

Årshyror presenterade i figur 4:14 består av flera element. Hyreskostnader uppdelade i olika typer av kostnader kan ses i figur 4:15 för grundskola och gymnasieskola. Nya hyror består av ombyggnationer samt kapacitetshöjande projekt och helt nya skolor. Ju längre fram i tiden projekt planeras desto osäkrare blir antaganden kring kostnader och projektens omfattning. Detta gör att investeringar som ligger till grund för årshyror i början av planeringsperioden är mer träffsäkra än prognostiserade årshyror från investeringar i slutet av planeringsperioden som tenderar att vara mer osäkra.

⁴ Att bygga en ny skola har helt andra kostnader än om- eller tillbyggnation av befintliga lokaler. Därför redovisas de planerade 15 nya skolorna tillsammans med tre omfattande tillbyggnadsprojekt där den befintliga skolan rivs helt och ersätts med en ny skolbyggnad.

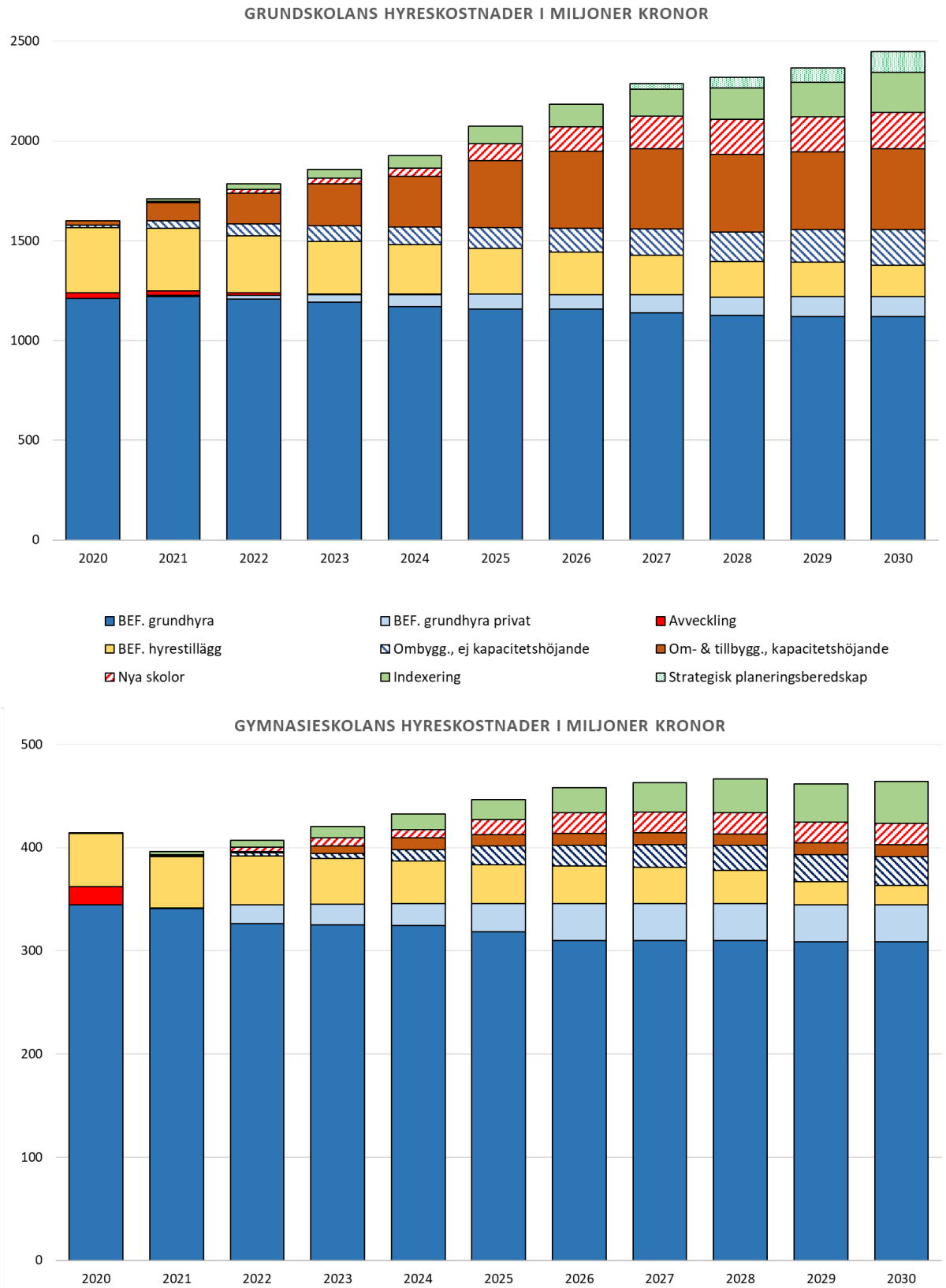
Figur 4:14: Årshyra i grund- och gymnasieskola, år 2020–2030, i miljoner kronor, samt elevantal

Hyreskostnader kan delas upp i följande kategorier:

- BEF. grundhyra: Hyreskostnader för befintliga lokaler som utbildningsförvaltningen hyr av SISAB eller andra fastighetsägare i staden. Amortering sänker kostnaderna.
- BEF. grundhyra privat: Hyreskostnader för befintliga lokaler med privata hyresvärdar som antas behållas under planeringsperioden med de villkor som gäller enligt dagens hyresavtal (ej villkorsförändringar).
- Avveckling: Hyreskostnader för befintliga lokaler som nämnden har sagt upp eller lokaler vars hyresavtal inte kan förlängas.
- BEF. hyrestillägg: Investeringstillägg för befintliga lokaler omfattar verksamhetsanpassningar samt mindre ombyggnationer. Dessa samplaneras ofta med SISAB:s underhåll som planeras per 3-årsperiod.
- Ombygg., ej kapacitetshöjande: Ombyggnationer av befintliga lokaler som inte medför någon kapacitetsökning i form av nya elevplatser. Ersätter delvis tillfälliga lokaler. Kategorien innehåller även antaganden om framtida ombyggnation i samplanering med SISAB:s underhåll som är ännu ospecificerade.
- Om- & tillbygg., kapacitetshöjande: Om- och tillbyggnader där huvudsyftet är att tillskapa nya elevplatser och att öka skolans kapacitet.
- Nya skolor: Både helt nya skolor och skolor där en ny skolbyggnad helt ersätter den gamla byggnaden (motsvarande kostnader).
- Indexering: Indexering av hyreskostnader med 1% per år.
- Strategisk planeringsberedskap: Fram till 2030 finns ett tiotal skolor som inte är kostnadskalkylerade i tabellerna. Se metodbeskrivning under "Lokalbehovet under första planeringsperioden".

Figur 4:15 Grundskolans (övre) och gymnasieskolans (nedre) hyreskostnadsutveckling i miljoner kronor 2020–2030. Observera att olika skalor används för grund- och gymnasieskola.

På elevnivå beräknas hyreskostnaden öka med 36 procent per grundskoleelev och minska med 9 procent per gymnasieelev 2020–2030. Orsaken till att hyreskostnaden per elev (figur 4:16)

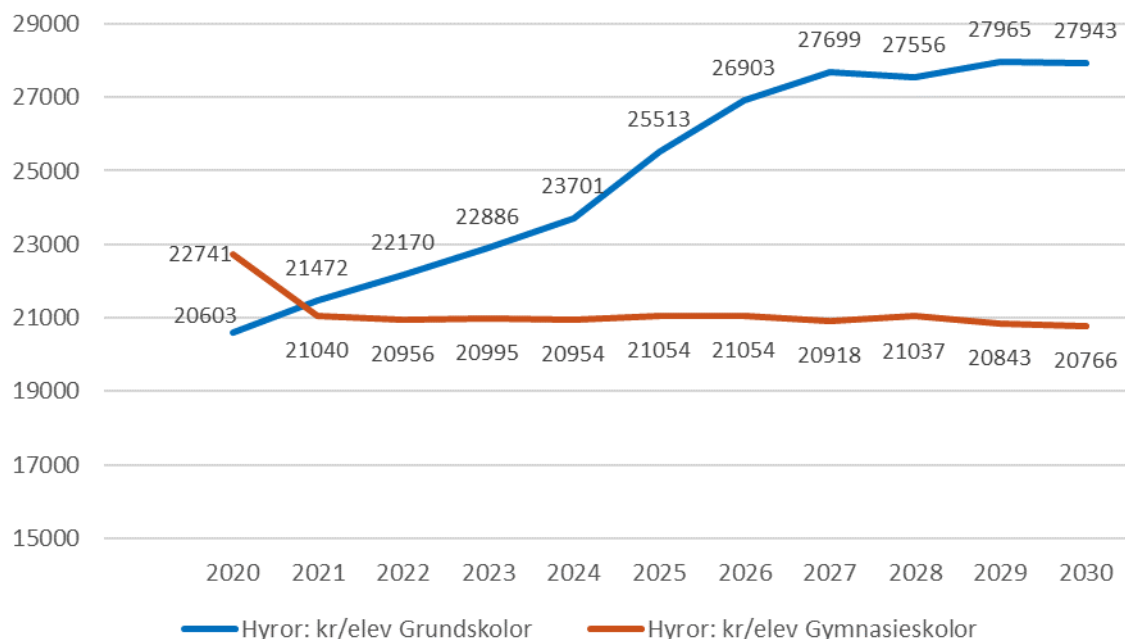
ökar i grundskolan är framför allt att hyreskostnader ökar kraftigare än antalet grundskoleelever fram till 2030.

Det finns ett flertal orsaker till att hyreskostnaderna inom grundskolan ökar kraftigt framöver, bland annat att nybyggda lokaler i regel är dyrare än äldre befintliga lokaler, liksom att om- och tillbyggnader av befintliga skolor ofta är dyra i förhållande till den kapacitetsökning de medför. I flera om- och tillbyggnadsprojekt ersätter förvaltningen även tillfällig kapacitet med permanent kapacitet. Detta gör att förvaltningen bygger mer än skolans elevantal ökar och därmed kompenseras inte ökningen i hyreskostnaden av elevschabloner.

Tillfälliga etableringar, exempelvis paviljonger eller inhyrningar, genererar också ökade kostnader men är ofta en lösning när kapacitetsbehov uppstår tidigare än planerat eller där möjligheten till ny mark är begränsad. Utöver detta tillkommer tillfälliga hyror på grund av evakueringar, som inte genererar någon ökad elevkapacitet (det vill säga motsvarande intäkter).

Minskningen av hyran per elev i gymnasieskolan är en kombination av att årshyrorna minskar vid avflyttning samtidigt som antalet gymnasieelever beräknas öka under perioden, delvis inom befintlig kapacitet.

Figur 4:16: Hyra per elev i grund- och gymnasieskola, utveckling år 2020–2030, i kronor

4.4.1.3 Hyreskostnadens andel av de totala kostnaderna

Grundskola

Hyreskostnadens andel av de totala kostnaderna inom grundskolan beräknas öka under de närmaste tre åren till följd av de ökade hyreskostnaderna. Beräkningarna baseras på att internräntan är nominellt oförändrad, att indexerade hyreshöjningar i SISAB:s bestånd är

1 procent och att omförhandlade hyresvillkor med privata hyresvärdar blir oförändrade. De villkoren gäller även för gymnasieskolan.

Under 2021 beräknas hyreskostnaden öka med 7 procent i grundskolan. De ökade hyreskostnaderna ryms endast till viss del inom de ökade schablonintäkterna som kommer av fler elever. Befintliga och oförändrade schablonnivåer ger trots detta ökade schablonintäkter 2021 till följd av fler elever. Beräkningarna visar att schablonintäkterna ökar med 323 mnkr på grund av prestationsökningar under 2021 medan hyreskostnaderna beräknas öka med 109 mnkr. För att kunna klara de ökade hyreskostnaderna saknas 73 mnkr för att grundskolorna ska bibehålla 72,0 procent av schablonen under 2021. För perioden 2021–2023 saknas sammanlagt 190 mnkr.

Vid befintliga och oförändrade schablonnivåer beräknar förvaltningen att endast cirka 71,4 procent av schablonen kan betalas ut i skolpeng till skolorna, vilket ska jämföras med 2020 års nivå på 72,0 procent eller 2019 års nivå på 73,0 procent. För att klara de ökade hyrorna måste schablonnivåerna öka med 1,5 procent.

Vid ökade schablonnivåer kommer intäkterna att öka mer, men förvaltningen bedömer att det under planeringsperioden ändå blir en stor utmaning att klara ekonomin. Ökningen av hyreskostnader kommer årligen att vara mellan 4 och 8 procent fram till 2027. Ökade schablonnivåer måste alltså både täcka den höga ökningstakten av lokalkostnader samt andra kostnadsökningar och löneökningar.

Gymnasieskola

Hyreskostnaderna för gymnasieskolorna kommer att öka fram till och med 2026 för att därefter sjunka.

Under samma period kommer antalet elever i kommunala skolor i Stockholm att öka enligt elevantalsprognosen. Sammantaget gör det att årshyran per elev kommer att sjunka då ökningen av årshyran är betydligt lägre än ökningen av antalet elever.

Ökningen av antalet elever ger högre schablonintäkter sammantaget för de kommunala gymnasieskolorna i Stockholm. Beräkningarna baseras på oförändrade schablonintäkter och programpeng per elev. Med det ökade elevantalet finns utrymme för de nya planerade skolorna och ombyggnationerna. Differensen mellan schablonintäkterna och de totala hyreskostnaderna visar att det finns ett litet överskott.

4.4.1.4 Tomträttsavgälder

SISAB är tomträttsinnehavare till nästan alla fastigheter som utbildningsnämnden bedriver skolor på. Tomträttsavtalen kan avseende tomträttsavgälden omförhandlas vart tionde år. Majoriteten av tomträttsavtalen löper ut för omförhandling under åren 2021 och 2022 vilket kommer att leda till en markant höjning från dagens nivå. Kostnadshöjningarna har inte tagits med i beräkningar av framtida hyreskostnader.

4.4.2 Samverkan

4.4.2.1 Idrottslokaler

Tillgång till idrottslokaler är en viktig dimension vid skolplaneringen. I dagsläget har många skolor i staden brist på idrottslokaler i sina egna lokaler. Utbildningsförvaltningen samverkar med övriga förvaltningar inom staden för att hitta lämpliga platser för idrott som kan tillgodose idrottsbehovet för skolorna.

Utbildningsförvaltningen samverkar med idrottsförvaltningen vid planering av fullstora idrottshallar. Planeringen innebär att utbildningsförvaltningen säkerställer förfoganderätten över hallarna dagtid. Idrottsförvaltningen och utbildningsförvaltningen har tidigare tagit fram en modell som innebär en så kallad blockförhyrning av idrottshallar. Modellen är tänkt att tillämpas då idrottsförvaltningen beställer nya fullstora hallar som samplaneras med byggnation av ny skola. Modellen kommer att ses över år 2020. Samplaneringen säkerställer skolans tillgång till idrott och idrottsförvaltningens hyresintäkter genom effektiva och minskade investeringar för staden. Beslut om samplanering tas i respektive nämnds genomförandebeslut. Se tabell 4.18 för kommande samplaneringsprojekt. Utbildningsförvaltningen genomför även egna större idrottsprojekt med fullstora hallar; Skanskvarnsskolan och Lillholmsskolan. Även i dessa fall eftersträvas samverkan med idrottsförvaltningen.

Figur 4:18: Samplanering av skola och idrottslokaler

SDO	Samplaneringsprojekt
Bromma	Ny F-9 skola och idrottshall inom Program för Centrala Bromma/Riksby nära Linta gårdsväg
Bromma	Ny F-9 skola och idrottshall inom Ulvsundaprogrammet
Bromma	Ny F-9 skola och idrottshall inom Alvik strand Östra
E-Å-V	Ny F-9 skola och idrottshall inom Årstafältet 1
E-Å-V	Ny F-9 skola och idrottshall i Steningeparken/Årstastråket
E-Å-V	Ny F-9 skola och idrottshall inom Årstafältet 3
E-Å-V	Ny gymnasieskola samt idrottshall i Slakthusområdet
Farsta	Ny F-9 skola inom Stora Sköndal samt idrottshall i området. Möjlig samplanering
Hässelby-Vällingby	Björnbodaskolan - gammal permanent skola samt tillfälliga lokaler ersätts med en ny F-9 skolbyggnad samt idrottshall
Kungsholmen	Kristinebergshöjden/Hornsberg eventuell samverkan med grund- och gymnasieskolor inom stadsdelen.
Norrmalm	Rödabergsskolans tillbyggnation samt ny idrottshall
Norrmalm	Ny grund- och gymnasieskola inom programmet för Hagastaden samt idrottshall
Rinkeby-Kista	Ny skola och idrottshall vid Dalhagens bollplan
Rinkeby-Kista	Ny skola och idrottshall i relation till nybyggnation i Finlandsgatan, Akalla
Skarpnäck	Skarpnäcks skolans tillbyggnation samt ny idrottshall
Skarpnäck	Ny idrottshall i Nytorpsgården samt kapacitetsökning av Hammarbyskolan Södra
Spånga-Tensta	Ny skola och idrottshall inom programmet för Bromstensstaden
Spånga-Tensta	Ny skola (vilande) och idrottshall i Spångadalen
Älvsjö	Tre till fyra nya skolor och två idrottshallar inom programmet för Älvsjö-Örby
Östermalm	Ny skola och idrottshall i Loudden
Östermalm	Ny skola och idrottshall i Frihamnen

4.4.2.2 Föreningsliv

För att nyttja skollokaler mer effektivt under större del av dagen på vardagar och helger ska det finnas möjlighet att använda relevanta lokaler för till exempel föreningsverksamhet och möten. Detta ska administreras via idrottsförvaltningens bokningssystem. Utbildningsnämnden fick tillsammans med SISAB i uppdrag i Stockholms stads budget 2018 att inventera stadens skolor i syfte att öppna upp fler lokaler, utöver idrottssalar, för föreningsliv och civilsamhälle. I fem skolor har projekt startats och färdigställts med syfte att tillgängliggöra lokaler. I nio skolor kommer samplanering att ske med andra projekt under de närmaste åren, för att i framtiden möjliggöra uthyrning av lokaler till föreningsliv och civilsamhälle. I nybyggnadsprojekt möjliggör förvaltningen för uthyrning av skollokaler i största mån genom lokalers utformning och sektionering av larm. Kostnadsansvaret för att installera idrottsförvaltningens passersystem är i dagsläget olöst.

4.4.2.3 Kulturskolan

Kulturskolan vill öka sin närvaro och verksamhet i skolans lokaler i syfte att erbjuda mer tillgänglig kulturskoleverksamhet för stadens barn och unga. Utifrån detta har kulturförvaltningen och utbildningsförvaltningen ingått en överenskommelse och tagit fram ett ramverk kring samverkan för att underlätta för kulturskolans behov av lokaler.

4.4.2.4 Förskola

För effektivt lokalutnyttjande vid start av ny skola kan förskola ta plats i skolans lokaler under tiden skolans verksamhet byggs upp. Samverkan sker i dessa fall med stadsdelsförvaltningarna. Befintligt exempel finns i Bobergsskolan som samverkar med Östermalms stadsdelsförvaltning där en förskola initialt hyr in sig i skolans lokaler. I Hagastaden planeras för en ny skola där även förskola byggs separat på fastigheten, men med planerad leverans från skolans kök. I den nya skolan i Kista Äng ska under projektprocessen, tillsammans med stadsdelen, möjligheten ses över att en förskola tar plats i skollokalerna initialt under tiden skolans organisation växer. I området Hemsystern planeras ett samarbete mellan utbildningsförvaltningen och stadsdelen, där en förskola ska integreras i samma byggnad som skolan och där man även kommer att dela kök. I tidigt skede finns det möjliga framtida samarbeten tillsammans med förskola i de nya skolorna på Östermalm, i Frihamnen, Loudde och Södra Värtan, samt i Bromma, Riksby.

Motsvarande gäller vid evakuering, där skolor kan evakueras till nybyggd skola för att nyttja lokalerna som kanske annars skulle stå tomma, under tiden verksamheten växer. Denna möjlighet ses över i Kista Ängs nya skola när den färdigställts då det planeras flera större underhållsprojekt i skolorna i Rinkeby-Kista inom de närmaste tio åren.

4.4.2.5 Vuxenutbildning

Förvaltningens gymnasieskolor upplåter skollokaler åt arbetsmarknadsförvaltningens vuxenutbildningar. Lokalhyran täcks inte av den ersättning som skolenheterna får. Förvaltningen fortsätter att se över omfattningen.

4.4.2.6 Statliga uppdrag

Förvaltningens gymnasieskola utövar verksamhet på uppdrag av Statens skolverk vilket påverkar lokalbehovet. Studieplatser ska erbjudas på riksrekryterande utbildning för svårt rörelsehindrade elever (RgRh). Statens skolverk ger särskilt verksamhetsstöd till

dansarutbildning vid Kungliga Svenska Balettskolan och till internationell utbildning vid ISSR.

4.4.3 Lokaler vars hyresavtal är uppsägningsbara inom tre år

Planering för de lokaler som är uppsägningsbara sker kontinuerligt. Detta avser avveckling, ersättning av lokaler samt omförhandling av avtalen. Detaljerad planering kring lokalförändring finns angivet under respektive stadsdelsnämndsområdeskapitel i bilaga 4:1 och gymnasieskola i bilaga 4:2.